
EKO KALENDARZ

25 listopada

Światowy Dzień
Pluszowego Misia

WWW.EKOKALENDARZ.PL

WSTĘP

Jak to możliwe, że nikt na świecie nie wpadł na to, by ustanowić światowy dzień zabawek? Zabawki, nieodzowny element dzieciństwa na całym świecie. Zabawki rodziły się wraz z najdawniejszymi cywilizacjami. Są znane nawet w świecie zwierząt. Skąd taka popularność zabawek? Zabawki pomagają rozwijać się i uczyć. Zabawa nie jest przeciwieństwem nauki. Zabawa jest najwyższą formą nauki. Zabawa jest jedną podstawowych potrzeb dzieci na całym świecie. Jest niezbędna do rozwoju. Nie tylko gdy dziecko ma dwa, trzy czy siedem lat. Człowiek bawiąc się uczy się również, gdy ma lat dziesięć, siedemnaście czy dwadzieścia pięć. Zabawa nie tylko uczy, ale pozwala również oderwać się od rzeczywistości. Jest potrzebna każdemu.

Choć zabawki nie są do zabawy niezbędne, to ułatwiają wcielanie się w role, mogą stymulować kreatywność, poprawiać motorykę, uczyć rozwiązywania problemów, wspierają rozwój emocjonalny, fizyczny i społeczny. Współczesne dzieci w bogatych społeczeństwach Zachodu otoczone są dziesiątkami a nawet setkami zabawek. W wielu domach problemem jest ich nadmiar. Wiele do życzenia pozostawia także jakość wielu z nich. Zamiast bawić są frustrujące, przytłaczające, a czasem niebezpieczne. Z drugiej strony mamy dzieci, zarówno w Polsce, jak i w dotkniętych ubóstwem rejonach świata, które mają zabawek bardzo mało. Jedne i drugie chcą się bawić.

Przygotowując ten pakiet edukacyjnych chciałbyśmy zachęcić do refleksji nad zabawkami zarówno dzieci, jak i dorosłych.

Wywołując temat zabawek i rozmawiając o tak uniwersalnej potrzebie, jaką jest potrzeba zabawy, możemy budzić wśród uczniów poczucie solidarności z dziećmi na całym świecie. Mówiąc o dawnych zabawkach pogłębiamy więź międzypokoleniową i .... Rozmawiając o produkcji

zabawek, surowcach z jakich są wykonane ich trwałości, omawiając aspekty środowiskowe i etyczne ich produkcji uwrażliwiamy dzieci i wprowadzamy w tematykę odpowiedzialności społecznej i odpowiedzialności osobistej. Pokazując, że zabawki można tworzyć samodzielnie, naprawiać i przeobrażać, wymyślać ich nowe zastosowania, wymieniać się zabawkami, które już nam się znudziły, oddawać je innym uświadamiamy dzieciom, że liczy się nie tylko ilość zabawek, ale to co z nimi robimy.

Jak dobrze wybierać zabawki:

- nie kupuj zbyt wiele, nadmiar powoduje, że zabawki nie cieszą tak bardzo jak te wyznaczone na które czekaliśmy dłużej
- wybieraj zabawki wielofunkcyjne, dające się wykorzystać na różne sposoby do wielu zabaw
- zabawki ponadczasowe, które nie tracą aktualności wraz z końcem sezonu i mijającą modą
- zabawki bezpieczne dla dziecka ale i dla środowiska naturalnego
- zabawki trwałe i dobrej jakości
- zabawki wyprodukowane w sposób etyczny (bez wykorzystywania pracy ludzi, niszczenia środowiska), w miarę możliwości wyprodukowane lokalnie

Jeśli masz zabawki, których już nie używasz, a są w dobrym stanie, daj im drugie życie, wymień się, sprzedaj, podaruj komuś.

Przed utylizacją jakiegokolwiek zabawki zasilanej baterią, wyjmij baterię i wrzuć do specjalnego pojemnika na elektroodpady.

Czym wspólnie bawią się dzieci na świecie?

Materiały:

komputer z dostępem do internetu oraz rzutnik do pokazania zdjęć z projektu „Toy Stories” włoskiego fotografa Gabriele Galimberti lub wydrukowane w formacie A4 wybrane zdjęcia (<http://www.gabrielegalimberti.com/toy-stories/>).

Na początku porozmawiaj z dziećmi o tym, jakie są ich ulubione zabawki. Zapytaj, czy dzieci na innych kontynentach bawią się takimi samymi zabawkami? Młodszym dzieciom, które nie znają pojęcia kontynent, możesz po prostu opowiedzieć o „innych częściach świata”. To też możliwość, aby po raz pierwszy wprowadzić pojęcie kontynentu przy użyciu prostej mapy lub globusa. W starszych grupach będzie to okazja do utrwalenia nazw kontynentów. Zapytaj, czy w Ameryce, Azji i Afryce dzieci mają podobne zainteresowania i zabawki. Czym się bawią?

Następnie pokaż uczniom zdjęcia, mówiąc przy każdym, jak nazywa się sfotografowane dziecko, ile ma lat i z jakiego kontynentu pochodzi. Starszym dzieciom możesz podać nazwy niektórych znanych krajów, które mogą kojarzyć oraz wybrane informacje o dzieciach (opisy w języku polskim znajdziesz na stronie <https://ciekawe.org/2016/06/01/dzieci-z-calego-swiata-i-ich-zabawki/>). Skupcie się na znajdowaniu podobieństw między zainteresowaniami dzieci uczestniczących w zajęciach i dzieci ze zdjęć. Poproś, aby dzieci powiedziały, jakie zabawki widzą na zdjęciach. Czy lubią bawić się podobnymi?

Poszukiwanie podobieństw, wspólnych zainteresowań, podkreślanie tego, co nas łączy z innymi ludźmi buduje solidarność, pokazuje, że niezależnie od tego, gdzie mieszkamy i jaki jest kolor naszej skóry, to mamy jako dzieci takie same potrzeby, marzenia i wszyscy lubimy się bawić.

Podczas zajęć mogą pojawić się pytania o otoczenie dzieci przedstawionych na zdjęciach. Nie unikaj ich, staraj się na bazie opisów do zdjęć znaleźć odpowiedzi, a przede wszystkim szukaj tego, co wspólne.

Jak długo żyje zabawka?

Materiały:

wydrukowane ilustracje cyklu życia produktu i – w zależności od wybranego sposobu zakończenia zajęć – kartki do napisania listu, papier na plakaty i materiały plastyczne (kredki, farby, mazaki, ewentualnie gazetki reklamowe z zabawkami, nożyczki i klej).

Na początku porozmawiaj z dziećmi o najpopularniejszych zabawkach sezonu. Wypiszcie nazwy zabawek na tablicy lub arkuszu papieru. Zapytaj, czy są to nowe zabawki – wymyślone niedawno, czy może nowe wersje dawniejszych zabawek (np. nowa linia lego czy Barbie), a może to zabawki dostępne od lat? Poproś, aby dzieci przypomniły sobie zabawki modne rok lub dwa lata temu. Czy dziś są nadal popularne i wciąż się nimi bawią? Dobrym przykładem (przynajmniej na razie, dopóki jeszcze pamiętamy, co to takiego) jest fidget spinner, który szczyty popularności osiągnął w 2017 roku. Zapytaj uczniów, jak szybko mija moda na zabawkę? Co się dzieje z zabawkami, na które przeminęła moda?

Czy są jakieś ponadczasowe zabawki, którymi dzieci bawią się dzisiaj, ale bawiły się nimi również 5, 10 czy 20 lat temu? Poproś o podanie kilku przykładów. Zapisz je na tablicy.

Zapytaj skąd bierze się moda na zabawki? Czy ma to na przykład związek z filmami, które oglądamy w kinach? Kiedy reklam nowych zabawek pojawia się najwięcej? Czy są takie okresy w roku, kiedy dzieci dostają więcej zabawek (oprócz urodzin, które każdy obchodzi innego dnia, jest przecież Gwiazdka i Dzień Dziecka). Niektórzy dostają wtedy kilka albo nawet kilkanaście zabawek. Sklepy sprzedają w okresie przedświątecznym miliony zabawek, fabryki muszą te miliony zabawek wyprodukować. Niestety, później część z nich zalega na półkach, kompletnie nieużywana.

Poproś, aby dzieci przypomniły sobie drobne zabawki z kiosku dołączone do gazetki albo jajek niespodzianek. Jak długo się nimi bawiły? A może po pierwszym zainteresowaniu wyładowały na dnie szuflady czy pudła? A jeśli miały ruchome elementy, to może się zepsuły?

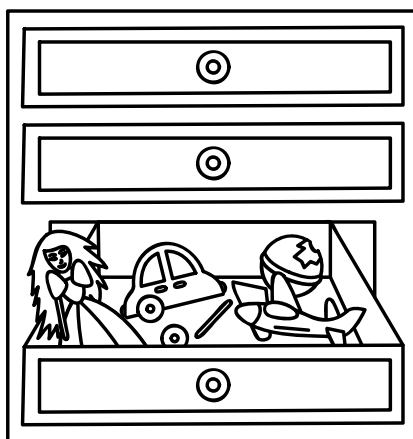
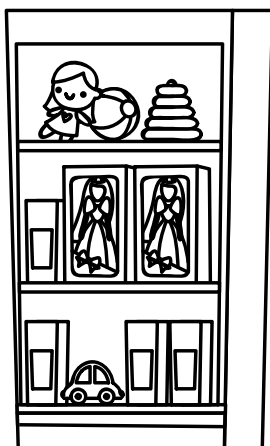
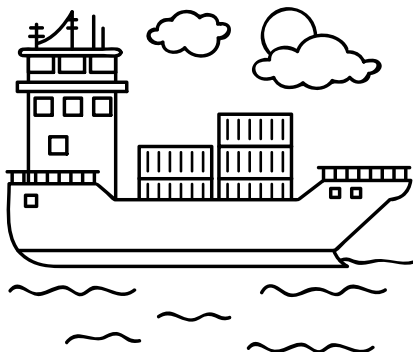
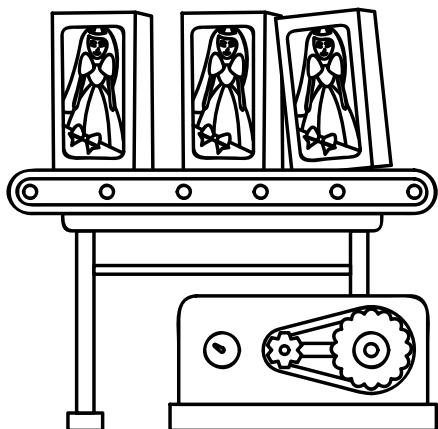
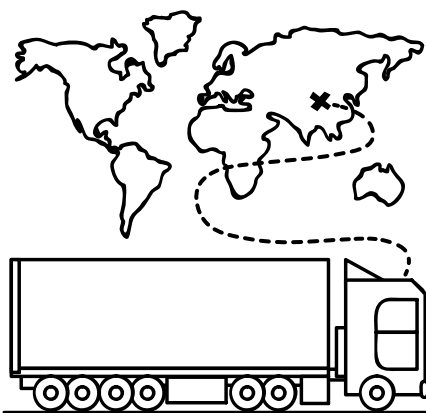
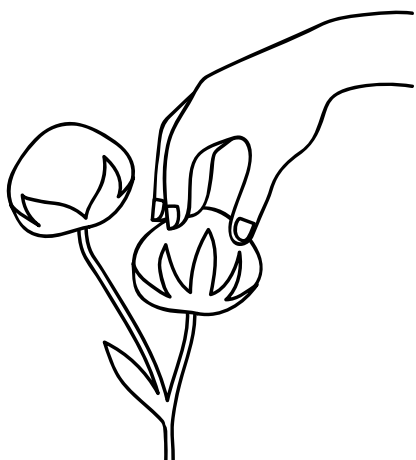
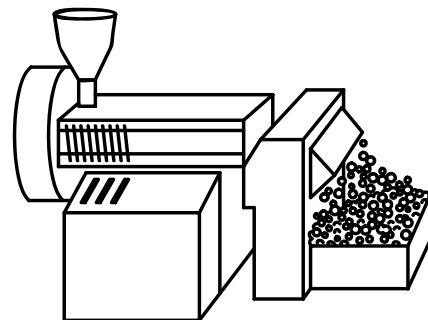
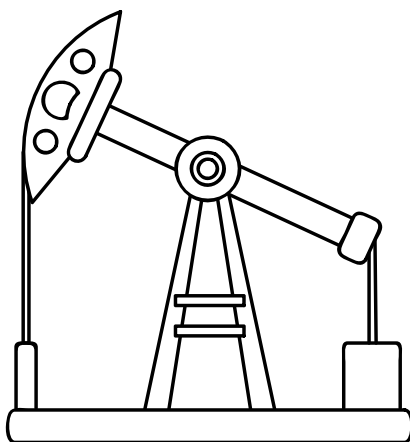
Korzystając z ilustracji, omów z dziećmi cykl życia produktu. Wyjaśnij uczniom, że aby wyprodukować zabawkę, trzeba ją najpierw wymyślić, potem zaprojektować a wreszcie wypromować jej sprzedaż. Należy pozyskać surowce, na przykład plastik, który robi się z ropy naftowej, wydobywanej spod ziemi. Potem ropa trafia do odległych fabryk i jest przetwarzana na granulki plastiku. Następnie plastik w granulach trzeba przewieźć do fabryki zabawek. Do produkcji wykorzystuje się też inne surowce, na przykład metal, tkaniny, gumę. One również muszą zostać przetransportowane do fabryki z różnych stron świata. Większość (ok. 90%) zabawek na świecie produkowanych jest w Chinach. W ogromnych fabrykach, często w skandalicznych warunkach, pracują tam młodzi pracownicy. Praca w fabryce jest bardzo ciężka, warunki zagrażają zdrowiu ludzi, którzy muszą pracować kilkanaście godzin dziennie, przez siedem dni w tygodniu, a zarabiają bardzo niewiele. Wyprodukowane przez nich zabawki są pakowane, a następnie trafiają na ogromne statki zwane kontenerowcami, które płyną m.in. do Europy. W międzyczasie tworzone są reklamy zabawki, które mają wypromować jej sprzedaż. Zabawki przewozi się do portu, gdzie są przepakowywane na ciężarówki i rozwożone do magazynów, a następnie do sklepów w różnych krajach. Stamtąd trafiają do rąk dzieci. Część z nich daje dzieciom wielką radość, nie rozstają się z nimi przez długie miesiące. Inne, po chwilowym zainteresowaniu, trafiają na półkę czy do szuflady i tam bezużytecznie leżą, a w końcu lądują w śmietniku.

Czy to nie ogromne marnotrawstwo ropy i innych surowców, z których robione są zabawki? Marnotrawimy nie tylko wodę i energię zużytą do produkcji, ale również trudną, niebezpieczną i nisko opłaconą pracę wielu ludzi, a także energię zużytą na transport surowców, półproduktów i gotowych zabawek. Do tego powstaje jeszcze góra odpadów z opakowań oraz samych zabawek, które zepsuły się, znudziły, albo nie przypadły do gustu.

Zastanówcie się wspólnie, co zrobić, aby nie dochodziło do takiego marnotrawstwa. Choć jest to trudne, może warto czasem zrezygnować z kupna jakiejś zabawki? Można przecież poczekać i kupić produkt lepszej jakości, albo wybrać zamiast zabawki pójście do kina, na łyżwy czy do figloraju? Zróbcie wspólny plakat, napiszcie list do rodziców lub list do siebie samych na ten temat.

Przy okazji możecie przeprowadzić śledztwo, gdzie zostały wyprodukowane wasze zabawki. Często informacja ta jest nadrukowana lub wytłoczona na dole zabawki, a jeśli nie, to na pewno była umieszczona na opakowaniu. Sprawdźcie na mapie świata, jak daleką podróż do Polski musi pokonać zabawka wyprodukowana w Chinach.

Jak bawiono się kiedyś – zabawki dawniej i dziś

fol. FORTEPAN, CC BY-SA 3.0

Materiały:

wydrukowana i pocięta na kafelki strona z ilustracjami zabawek (jaki chcesz, aby kafelki wystarczyły na dłużej, zalaminuj je lub naklej na tekturę), dwa około półtorametrowe sznurki zawiązane w pętle (albo dwie szkolne szarfy), opcjonalnie papier i materiały piśmienniczo-rysunkowe dla 4 grup do stworzenia notatki wizualnej.

Poproś, aby dzieci usiadły w kole. Rozłóż przed nimi dwie pętle ze sznurka lub szarfy, a obok kafelki z ilustracjami dawnych i współczesnych zabawek (dla najmłodszych dzieci ogranicz liczbę ilustracji do kilkunastu). Przy pętlach połóż napisy *dawniej* i *dziś*. Poproś dzieci, aby posegregowały narysowane na kafelkach zabawki. Do jednego okręgu powinny włożyć te zabawki, którymi bawiły się dzieci w przeszłości, na przykład 100 lat temu, a do drugiego, takie jakimi bawią się dzisiaj. Z pewnością pojawi się kwestia zabawek ponadczasowych, popularnych od stuleci i wciąż chętnie wykorzystywanych w zabawach. Jak wybrnąć z tej sytuacji? Można położyć dodatkową pętlę ze sznurka, albo stworzyć część wspólną dwóch pierwszych pętlei.

W starszych grupach zadanie można też wykonać w mniejszych, kilkuosobowych zespołach.

Poproś dzieci, aby zastanowiły się, skąd wiadomo czy jakaś zabawka jest współczesna czy dawna? Spójrzcie na zabawki znajdujące się w części wspólnej, czyli te ponadczasowe. Czy lalki, pojazdy, figurki, gry wyglądają dziś tak samo jak dawniej? Czym się różnią, a pod jakim względem są podobne? Porozmawiajcie o surowcach, z których zostały wykonane, o tym, kto je robił i jakimi narzędziami. Czy zmienił się ich wygląd i od czego to zależy?

Podziel dzieci na 4 grupy, każdej grupie daj zdjęcia analogicznej zabawki współczesnej i dawnej. Poproś, aby omówiły (starsze dzieci mogą zadanie wykonać w formie notatki wizualnej) różnice między dwiema zabawkami.

Na zakończenie zapytaj dzieci, które zabawki bardziej im się podobają – współczesne czy dawne? Dlaczego?

fol. FORTEPAN, CC BY-SA 3.0

Zabawkowa oś czasu

Materiały:

- około 30 fiszek do opisu zabawek, dostęp do internetu, opcjonalnie możliwość korzystania z programów do edycji zdjęć oraz drukarki,
- kredki, mazaki, długopis,
- do stworzenia dwóch osi czasu sznurek lub linka, spinacze biurowe lub klamerki do bielizny albo papier z rolki (2 razy po około 3 metry) i klej.

Porozmawiaj z dziećmi o tym, jak bawiono się dawniej. Możesz skorzystać z ćwiczenia „Jak bawiono się dawniej – zabawki dawniej i dziś” lub „Czym bawili się babcia i dziadek?”. Wypiszcie na tablicy jak najwięcej ponadczasowych zabawek, które wciąż cieszą się popularnością wśród dzieci. W razie potrzeby skorzystajcie z listy zamieszczonej poniżej. Niektóre zabawki są „stare ja świat” – lalki, figurki zwierząt, imitacje broni wykorzystywane były przez dzieci do zabawy już przed tysiącami lat. Archeolodzy znajdują je na całym świecie, powstawały więc niezależnie w różnych miejscach i nie mają jednego autora. Historia powstania nowszych zabawek jest łatwiejsza do odkrycia. Nazwiska twórców zabawek, okoliczności w jakich je wymyślili i daty wynalezienia są łatwo dostępne.

Podzielcie się zapisanymi na tablicy nazwami zabawek (możecie je rozlosować) i postarajcie się znaleźć informacje o tym kto, kiedy i gdzie wynalazł daną zabawkę. Informacje zapiszcie na fiszkach. Każda fiszka powinna zawierać opis jednej zabawki. Poproś o zilustrowanie opisów rysunkami zabawek, wykonanymi samodzielnie lub wydrukowanymi z internetu zdjęciami albo ilustracjami wyciętymi z katalogów i gazetek reklamowych. Fiszki możecie wykonać w szkole lub jako zadanie domowe. Gdy wszystkie fiszki będą już gotowe, stwórzcie z nich oś czasu. Narysujcie ją na papierze z rolki lub zróbcie z rozpiętej przez klasę linki lub sznurka, na której zaznaczycie przedziały czasowe. Powinny powstać dwie osie czasu: jedna od roku 2000 p.n.e. do roku 2000 n.e. (z przedziałami co tysiąc lat), druga od 1900 roku do dziś (z przedziałami co 25 lat).

Przyczepcie/przyklejcie swoje fiszki w odpowiednich miejscach osi czasu. Zabawki z XX wieku przyczepcie na drugiej osi czasu.

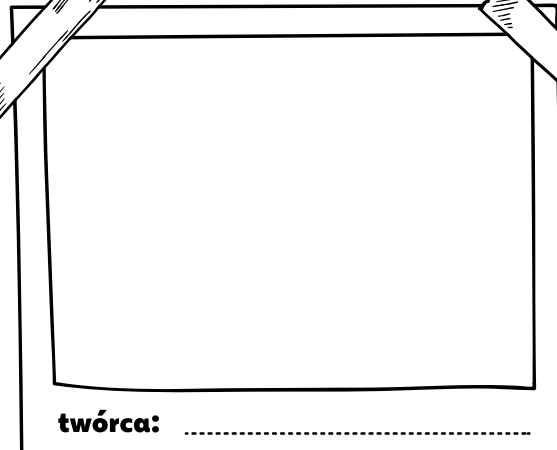
Przykładowe wyniki

Uwaga: daty mogą się różnić w zależności od źródeł.

ciastolina Play-Doh – 1956
domino – Chiny 1200
frisbee – 1948
Furbby – 1998
game boy – 1989
gra w zośkę (footbag) – Chiny, 500 p.n.e.
gumowa kaczuśka – koniec XIX w.
hula-hoop – USA, 1957
jojo – Grecja, 500 p.n.e.
klocki Lego – Dania, 1949
kostka Rubika – Węgry, 1974
kulki – starożytność
lalka Barbie – USA, 1959
ludzik Lego – Dania, 1974
matrioszka – Rosja, 1890
gra Monopoly – USA 1935
plastelina – Niemcy, 1880
pluszowy miś – 1902
puzzle – Anglia, 1767
samochodziki Hot Wheels – 1968
gra Scrabble – 1938
sprężyna – 1943
gra Super Farmer – Polska 1943
szachy – Indie 600
Tamagotchi – Japonia 1996
Twister – 1966
Warcaby – 2700 p.n.e.
znikopis (ang. Etch-a-Sketch) – 1960
gra dooble – 1850
gra UNO – 1971
spadające matpki – 1999

---

data:

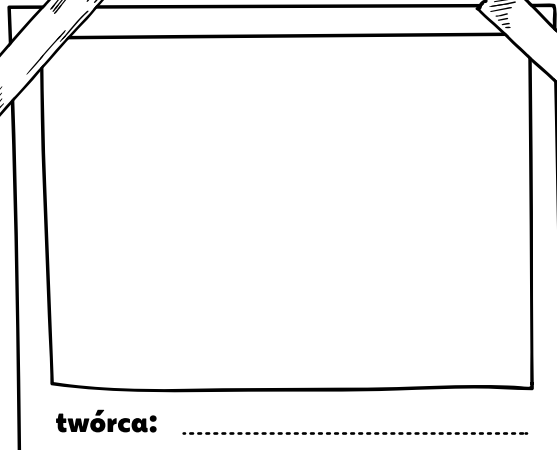
twórca: .....

.....

kraj:

dodatkowe informacje lub ciekawostki:

data:

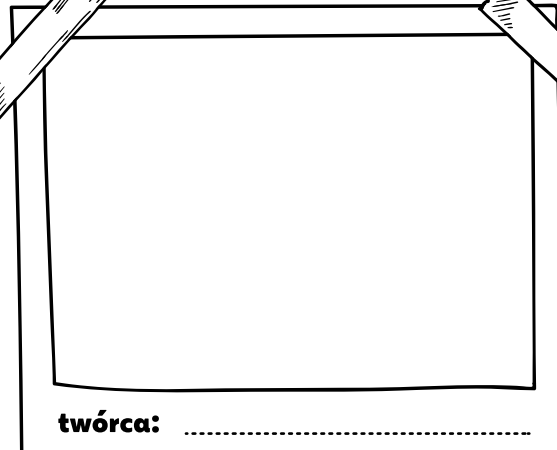
twórca: .....

.....

kraj:

dodatkowe informacje lub ciekawostki:

data:

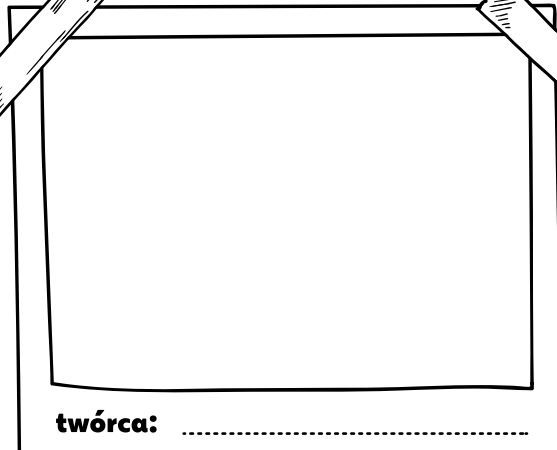
twórca: .....

.....

kraj:

dodatkowe informacje lub ciekawostki:

data:

twórca: .....

.....

kraj:

dodatkowe informacje lub ciekawostki:

Czym bawiła się babcia i dziadek, czym rodzice, a czym ja?

Porozmawiaj z dziećmi o ich ulubionych zabawkach. Zaproponuj wykonanie projektu o ulubionych zabawkach członków rodziny uczniów. Wyjaśnij, że będziemy robić książeczki.

Pierwszym etapem będzie wykonanie w klasie karty ze swoją ulubioną zabawką. Rozdaj dzieciom karty z pierwszą stroną książeczki i poproś o uzupełnienie jej.

Następnie poproś dzieci, aby w kolejnych dniach lub tygodniach przeprowadziły wywiady na temat ulubionej zabawki, albo zabawki, która szczególnie zapadła w pamięć rodziców, dziadków lub innych, starszych członków rodziny: cioć, wujków, starszych o kilka lub kilkanaście lat kuzynów. Wywiady można również przeprowadzić telefonicznie lub mailowo. Każdy wywiad powinien mieć swoją kartę, a karty złożą się na książeczkę każdego ucznia. Rozdaj dzieciom pisemną instrukcję zadania, wyznacz termin zakończenia projektu i poproś o wpisanie go pod instrukcją. Rozdaj również puste karty wywiadów, po cztery na osobę. Po tygodniu sprawdź, jak idzie uczniom praca nad projektem. Jeśli zajdzie potrzeba, rozdaj więcej kart wywiadów. Wzory kart możesz rozesłać do rodziców e-mailem lub poprzez dziennik elektroniczny. Projekt jest zadaniem wielopokoleniowym, więc poproś rodziców, by wsparli dzieci w przygotowaniu książeczki. Młodszym dzieciom mogą pomóc uzupełniać opisy czy wyszukać zdjęcia w rodzinnym archiwum.

Gotowe prace możecie wykorzystać podczas święta rodziny w szkole czy przedszkolu, albo podczas obchodów Dnia Babci i Dnia Dziadka.

Instrukcja

Zastanów się jaka jest twoja ulubiona zabawka i opisz ją na specjalnej karcie. Później przeprowadź wywiady z członkami swojej rodziny, rodzicami, dziadkami, rodzeństwem, kuzynami, ciociami i wujkami, a nawet sąsiadami na temat ich ulubionych zabawek z dzieciństwa. Zapytaj, czy pamiętają, skąd mieli tę zabawkę, jak długo się nią bawili, jak wyglądała, z czego była zrobiona i co się z nią stało? Dlaczego była dla nich wyjątkowa?

Do każdego wywiadu stwórz osobną kartę, oprócz opisu zrób też rysunek zabawki lub wklej jej zdjęcie. Gdy wszystkie karty będą gotowe, przygotuj okładkę z bloku technicznego i sklej, zepnij zszywaczem lub zszyj grubą nitką wszystkie kartki wraz z okładką, tak by stworzyły książeczkę. Poproś rodziców o pomoc w tym zadaniu.

Termin zakończenia projektu: .....

Instrukcja

Zastanów się jaka jest twoja ulubiona zabawka i opisz ją na specjalnej karcie. Później przeprowadź wywiady z członkami swojej rodziny, rodzicami, dziadkami, rodzeństwem, kuzynami, ciociami i wujkami, a nawet sąsiadami na temat ich ulubionych zabawek z dzieciństwa. Zapytaj, czy pamiętają, skąd mieli tę zabawkę, jak długo się nią bawili, jak wyglądała, z czego była zrobiona i co się z nią stało? Dlaczego była dla nich wyjątkowa?

Do każdego wywiadu stwórz osobną kartę, oprócz opisu zrób też rysunek zabawki lub wklej jej zdjęcie. Gdy wszystkie karty będą gotowe, przygotuj okładkę z bloku technicznego i sklej, zepnij zszywaczem lub zszyj grubą nitką wszystkie kartki wraz z okładką, tak by stworzyły książeczkę. Poproś rodziców o pomoc w tym zadaniu.

Termin zakończenia projektu: .....

Instrukcja

Zastanów się jaka jest twoja ulubiona zabawka i opisz ją na specjalnej karcie. Później przeprowadź wywiady z członkami swojej rodziny, rodzicami, dziadkami, rodzeństwem, kuzynami, ciociami i wujkami, a nawet sąsiadami na temat ich ulubionych zabawek z dzieciństwa. Zapytaj, czy pamiętają, skąd mieli tę zabawkę, jak długo się nią bawili, jak wyglądała, z czego była zrobiona i co się z nią stało? Dlaczego była dla nich wyjątkowa?

Do każdego wywiadu stwórz osobną kartę, oprócz opisu zrób też rysunek zabawki lub wklej jej zdjęcie. Gdy wszystkie karty będą gotowe, przygotuj okładkę z bloku technicznego i sklej, zepnij zszywaczem lub zszyj grubą nitką wszystkie kartki wraz z okładką, tak by stworzyły książeczkę. Poproś rodziców o pomoc w tym zadaniu.

Termin zakończenia projektu: .....

Moja ulubiona zabawka to:

Blank rectangular box for writing the name of the favorite toy.

Miejsce na rysunek/zdjęcie

Skąd mam tę zabawkę?

Blank rectangular box for writing where the toy was obtained.

Dlaczego jest dla mnie wyjątkowa?

Four horizontal dashed lines for writing reasons why the toy is special.

Dodatkowe informacje

Cloud-shaped box for additional information.

Moja ulubiona zabawka to:

Blank rectangular box for writing the name of the favorite toy.

Miejsce na rysunek/zdjęcie

Skąd mam tę zabawkę?

Blank rectangular box for writing where the toy was obtained.

Dlaczego jest dla mnie wyjątkowa?

Four horizontal dashed lines for writing reasons why the toy is special.

Dodatkowe informacje

Cloud-shaped box for additional information.

Ulubiona zabawka .....

Blank rectangular box for writing the name of the favorite toy.

Miejsce na rysunek/zdjęcie

Skąd mam tę zabawkę?

Dlaczego jest dla mnie wyjątkowa?

Dodatkowe informacje

Ulubiona zabawka .....

Blank rectangular box for writing the name of the favorite toy.

Miejsce na rysunek/zdjęcie

Skąd mam tę zabawkę?

Dlaczego jest dla mnie wyjątkowa?

Dodatkowe informacje

Materiałoznawstwo – z czego robi się zabawki?

Materiały:

zabawki z różnych materiałów, ewentualnie zdjęcia lub ilustracje zabawek, duży arkusz papieru pakowego z nazwami materiałów umieszczonymi na obrzeżach arkusza i markery lub pastele. W innej wersji zdjęcia grup zabawek: lalek, klocków i samochodzików, trzy arkusze papieru, lista materiałów do produkcji zabawek i markery lub kredki oraz klej.

Poproś, aby dzieci usiadły w kole. Porozmawiajcie przez chwilę o tym, z czego robi się zabawki. Zapytaj z czego robiło się zabawki dawniej – 100 albo 1000 lat temu.

Rozłóż na środku arkusz papieru, wspólnie odczytajcie nazwy materiałów. Na arkuszu narysuj kilka lub kilkanaście kółek (tyle, ile masz przygotowanych zabawek) o średnicy ok. 10 cm. Następnie wyjmij z ukrycia jedną z zabawek i połóż w dowolnym kółku. Poproś wybrane dziecko, żeby połączyło kółko z materiałem, z którego jest wykonana zabawka. Jeśli zabawka wykonana jest z kilku materiałów, narysujcie wszystkie połączenia. Czynność powtórzcie ze wszystkim zabawkami.

Możesz również podzielić dzieci na trzy grupy i poprosić, aby przygotowały plakaty trzech grup produktów: lalek, klocków i samochodzików. Rozdaj grupom duży arkusz papieru, zdjęcia grup zabawek oraz mazaki lub kredki i listę nazw materiałów (możesz ją też przykleić na tablicy, tak by była widoczna dla wszystkich). Poproś, by dzieci przyporządkowały do każdej zabawki ze swojej grupy materiały, z których jest wykonany przedmiot.

Porozmawiaj z dziećmi o wpływie, jaki mają na środowisko zabawki wykonane z różnych materiałów? Które zabawki są trwałe, mogą się nimi bawić kolejne pokolenia dzieci? Które popsują się albo znużą najszybciej? Co się stanie z odpadami, które z nich powstaną? Czy da się je przetworzyć na coś innego? Czy zabawki pozostawią po sobie odpady niebezpieczne?

Na zakończenie zróbcie burzę mózgów na temat: „Co można zrobić z niepotrzebnymi, ale działającymi zabawkami?”. Spiszcie wszystkie pomysły. Zaprezentuj listę rodzicom podczas najbliższego zebrania albo rodzinnej imprezy w szkole. Zastanówcie się wspólnie (wraz z rodzicami i dziećmi), które z pomysłów moglibyście wprowadzić w życie.

Metal

Szkło

Plastik

Guma

Kamień

Drewno

Wetna

Tkanina

Skóra

Wiklina

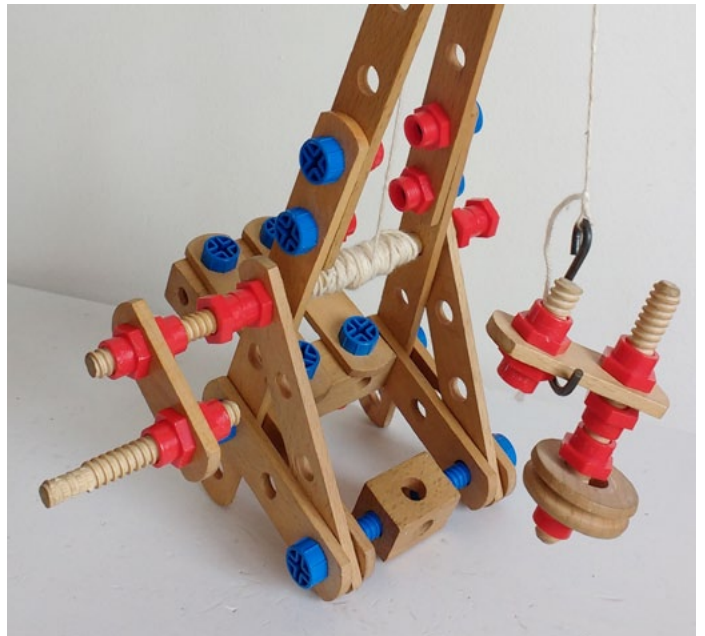
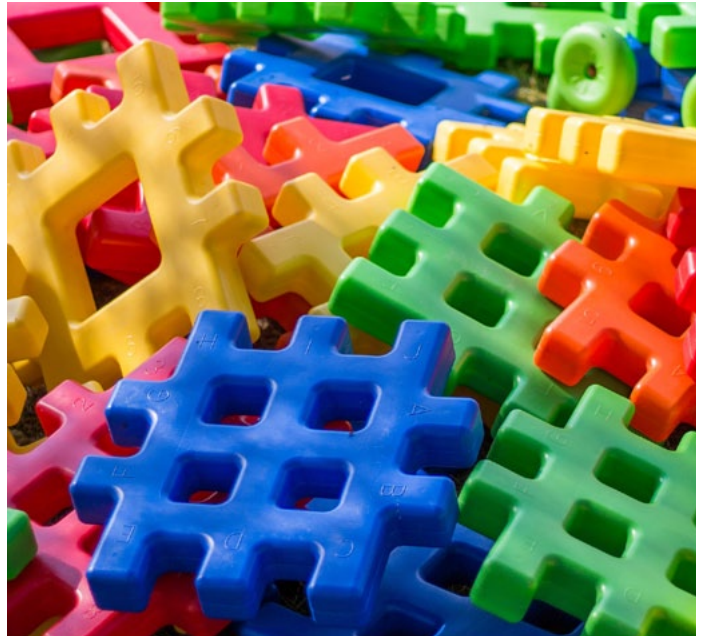
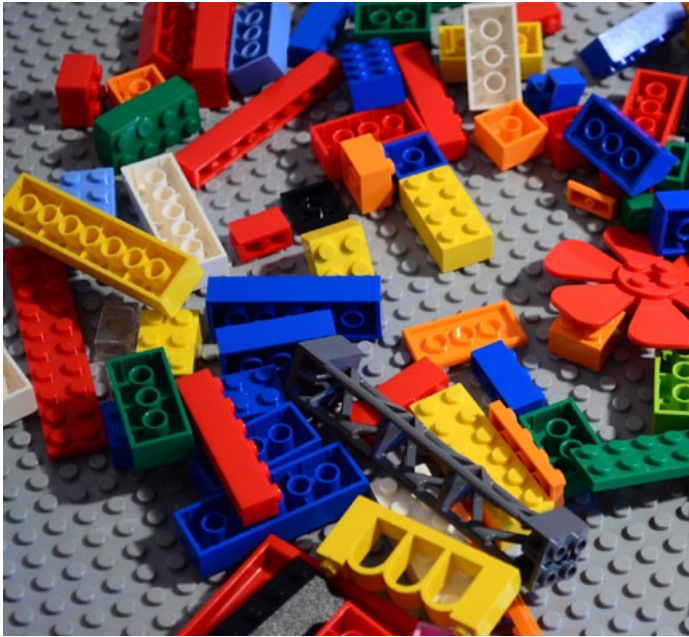
Papier/tektura

Siano/słoma

**Elementy
elektroniczne**

Kości

Nasiona

Połącz zabawki z materiałami, z których zostały zrobione. Jeśli zabawka jest zrobiona z kilku materiałów, połącz ją ze wszystkimi.

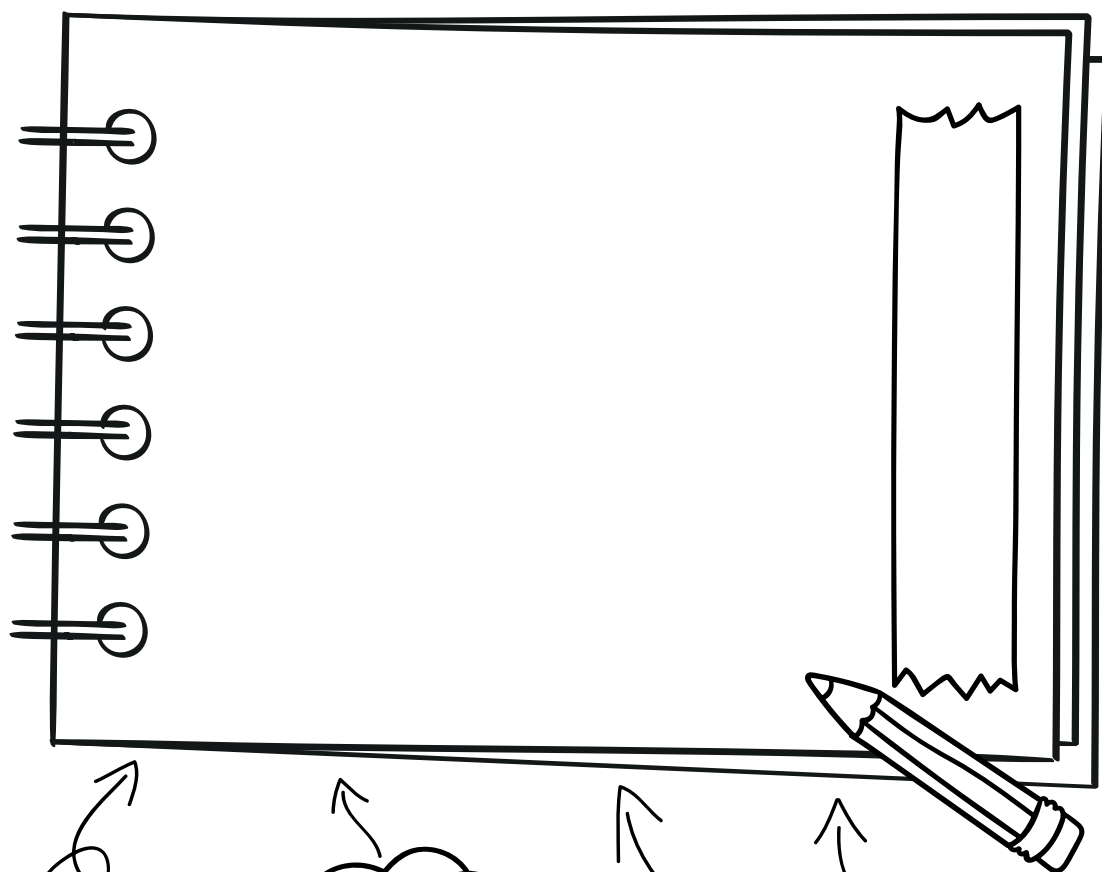
		Metal		
		Szkło		
		Plastik		
		Guma		
		Kamień		
		Drewno		
		Wełna		
		Tkanina		
		Skóra		
		Wiklina		
		Papier/tektura		
		Siano/słoma		
		Elementy elektroniczne		
		Kości		
		Nasiona		

Jakie mogą być zabawki?

Pytania i określenia, które pomogą Ci opisać zabawki.

- ★ **Jak duża jest twoja zabawka?**
duża, mała, ogromna, maleńka, cienka, szeroka, gruba, cienka, długa, krótka.
- ★ **Jak wygląda twoja zabawka?**
błyszcząca, matowa, ciemna, jasna, brokatowa, metaliczna, wzorzysta, przezroczysta, w paski, w kropki.
- ★ **Jaka w dotyku jest twoja zabawka?**
miękką, miłą, śliską, chropowatą, szorstką, twardą, elastyczną, ostrą, drapiącą, klejącą, gumowatą, gładką, wilgotną, suchą, włochatą, pogniecioną, z guzkami, z kolcami.
- ★ **Jak ciepła jest zwykle twoja zabawka?**
zimna, ciepła, gorąca, lodowata, w temperaturze pokojowej.
- ★ **Jaki kształt ma twoja zabawka?**
okrągła, kwadratowa, prostokątna, owalna, w kształcie rombu, serca, gwiazdy, kulista, w kształcie walca, stożka, prostopadłościanu (kostki, pudełka), piramidy, jaja, o nieregularnym kształcie, płaska, wypukła, wklęsła.
- ★ **Jak ciężka jest twoja zabawka?**
ciężka, lekka.
- ★ **Z jakiego materiału zrobiona jest twoja zabawka?**
plastikowa, metalowa, drewniana, szmaciana, szklana, gumowa, papierowa.
- ★ **W jakim stanie jest twoja zabawka?**
nowa, sprawna, zepsuta, zużyta, brudna, czysta, podrapana, wgniecioną.
- ★ **Jakie kolory ma twoja zabawka mieć kolor?**
- ★ **Czy twoja zabawka pachnie? Jak? Czym?**
- ★ **Czy twoja zabawka wydaje dźwięki? Jakie?**

Na środku narysuj swoją ulubioną zabawkę. W polach wokół wpisz słowa, które ją opisują. Podkreśl te słowa, które są przymiotnikami.

Zagadkownica

Materiały:

kilkanaście różnorodnych zabawek (każde dziecko przynosi własną zabawkę) oraz spore, tekturowe pudełko z otworami wyciętymi na ręce.

Zabawa, którą proponujemy, wykorzystywana była w nadawanym w latach 80. XX wieku programie telewizyjnym dla dzieci pt. „Cojak”. Występujące w programie dzieci wkładały ręce do otworów w ścianie zagadkownicy, w której ukryty był jakiś przedmiot. Należało go rozpoznać za pomocą dotyku.

W przypadku naszej zagadkownicy wprowadzimy utrudnienie. Zadaniem dziecka korzystającego z zagadkownicy nie będzie rozpoznanie i nazwanie przedmiotu, lecz opisanie go w taki sposób, by nie wyjawić jego nazwy, ale opisać go na tyle dokładnie, by inne dzieci mogły odgadnąć, co to jest.

Jeśli zadanie wydaje ci się za trudne, poprzedź je ćwiczeniem z wykorzystaniem plakatu „Jakie mogą być zabawki?”. Opiszcie wspólnie kilka zabawek, wykorzystując określenia kształtu, faktury, ciężaru, wielkości itp.

Kategoryzowanie

Materiały:

co najmniej 20-30 różnych zabawek lub ilustracje zabawek z pakietu. Jeśli dzieci będą pracowały w mniejszych grupach, skorzystaj z ilustracji zabawek z pakietu, tak aby każda grupa otrzymała swój zestaw.

Poproś, by dzieci podzieliły zabawki według ich właściwości. Na początku możesz samodzielnie zaproponować sposoby podziału, np. zabawki z kołami i bez kół, te które odzwierciedlają żywe istoty i nieożywione. Możesz wprowadzić też bardziej dyskusyjne sposoby podziału, np. na zabawki do zabawy indywidualnej i grupowej – tutaj dzieci mogą mieć różne zdanie na temat przynależności zabawek. Zaproponuj, by znalazły rozwiązanie (może to być wzajemne przekonywanie się albo stworzenie zbioru zabawek, którymi można się bawić samodzielnie i grupowo).

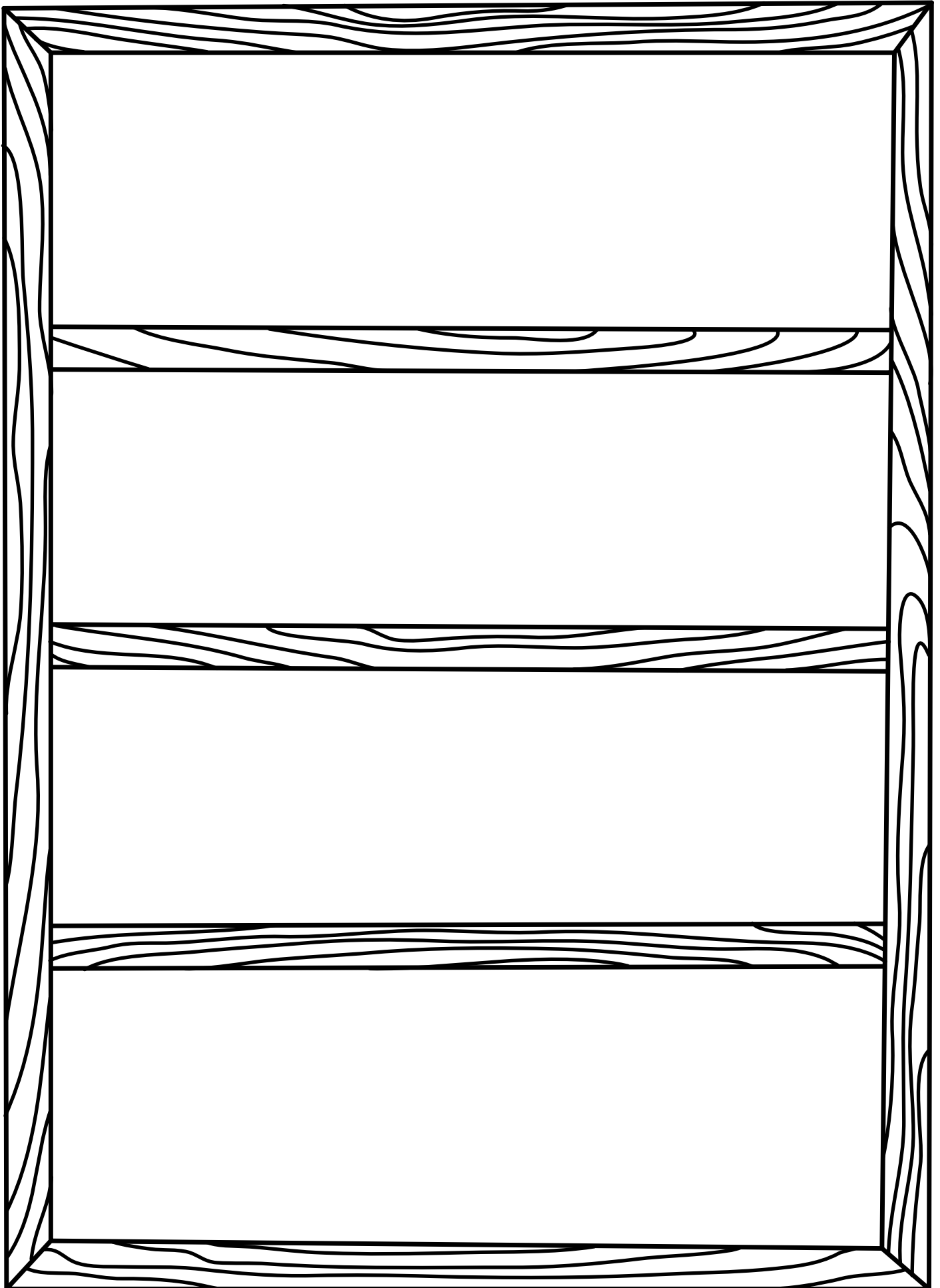
Poproś uczniów, by sami wymyślili w jaki inny sposób można podzielić zabawki. Niech podzielą je w ten sposób.

Gdzie jest moja zabawka?

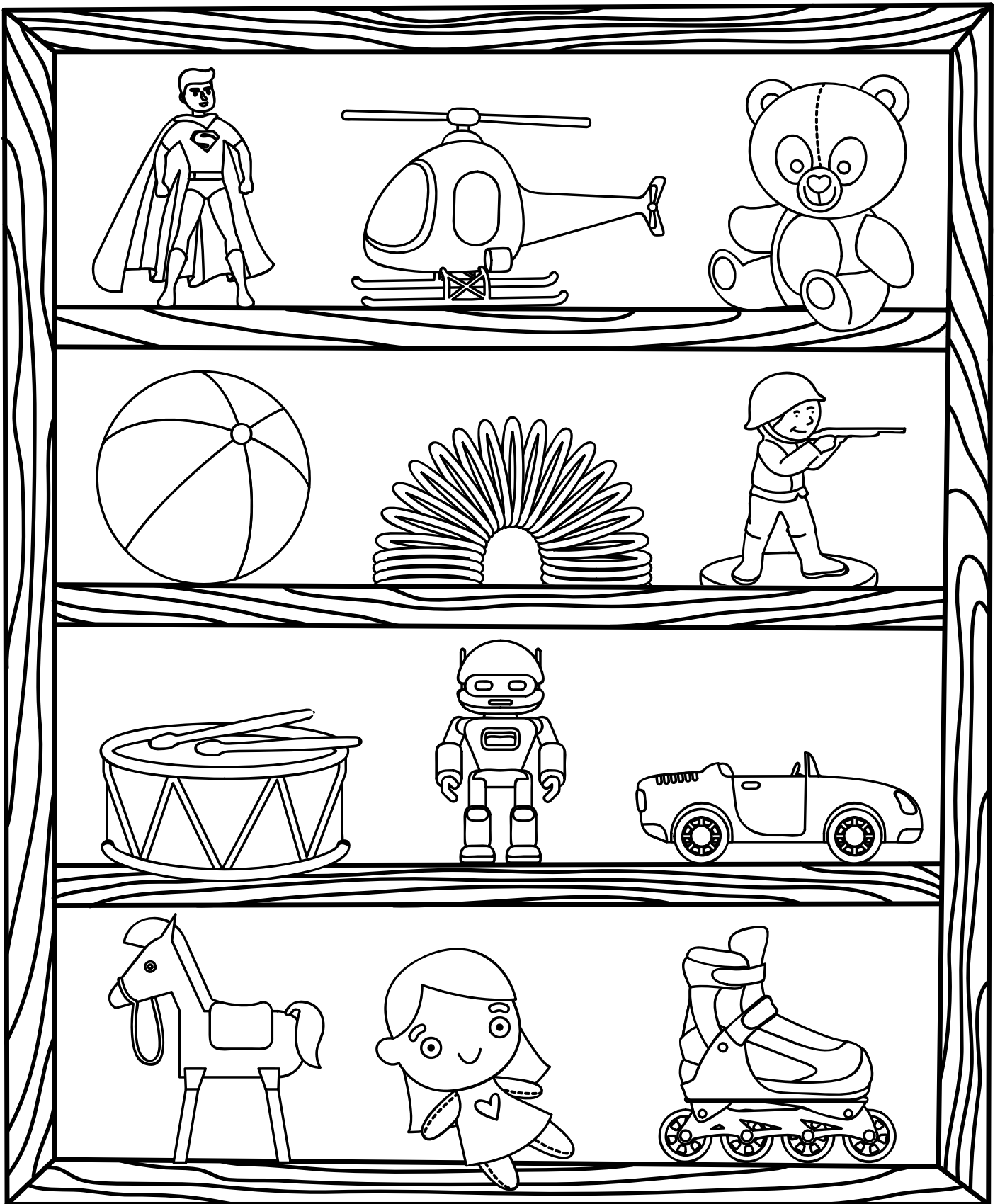
Materiały:

karta pracy z narysowaną pustą półką oraz zestaw kafelków z ilustracjami zabawek dla każdej grupy. W wersji mniej angażującej zmysły i z mniejszą sprawczością dzieci – karty pracy dla każdego ucznia z już ułożonymi na półkach zabawkami oraz kredki i długopis lub ołówek.

Poproś, aby dzieci ułożyły kafelki z zabawkami na narysowanych na kartce półkach w dowolny sposób. Następnie zaproponuj dzieciom zabawę w zgadywanie, o którą zabawkę chodzi. Poproś, aby wybrane dziecko w grupie wybrało w myślach jeden z kafelków a następnie powiedziało kolegom i koleżankom, gdzie dany przedmiot się znajduje.

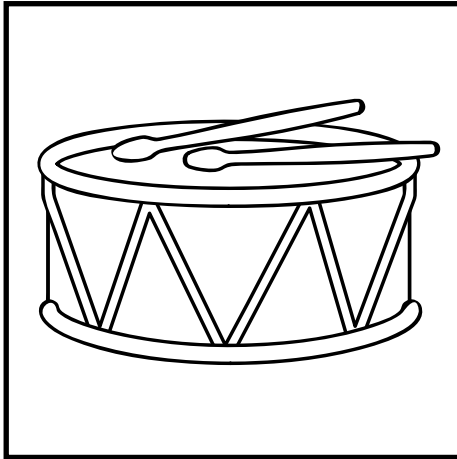
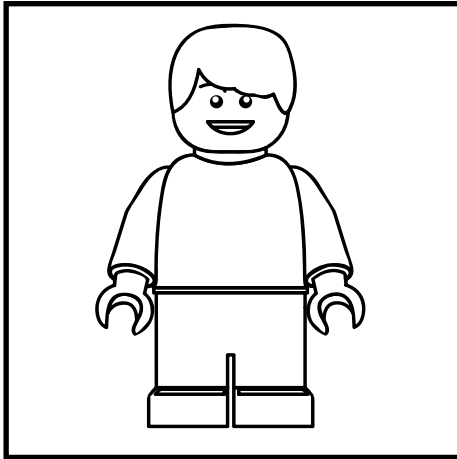
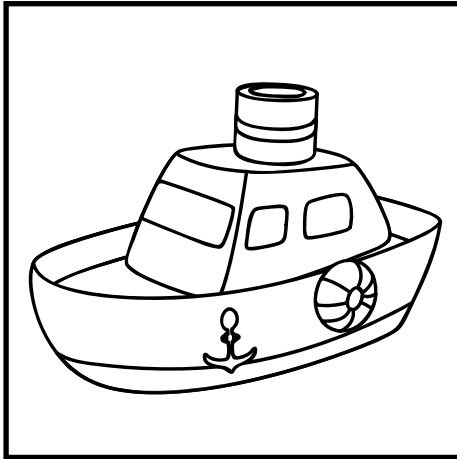
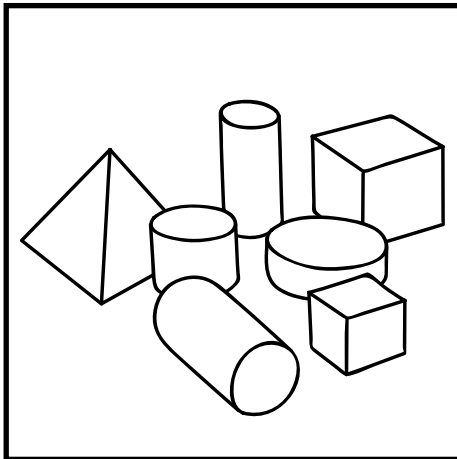
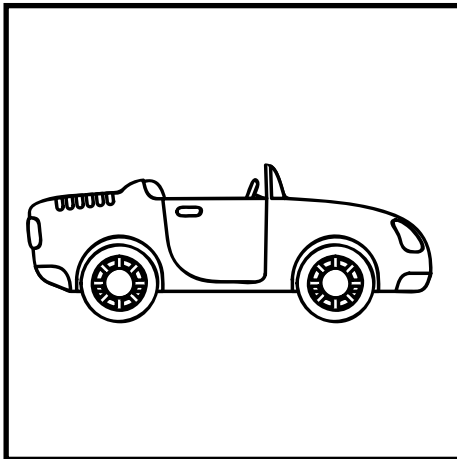
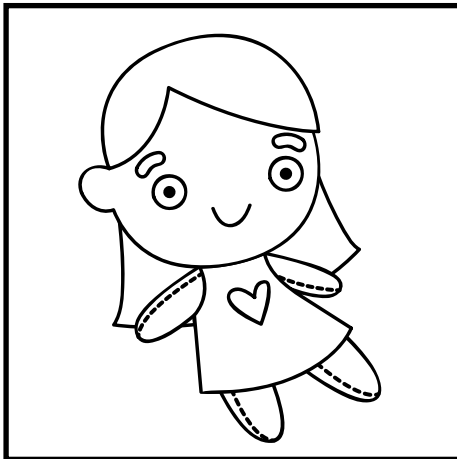
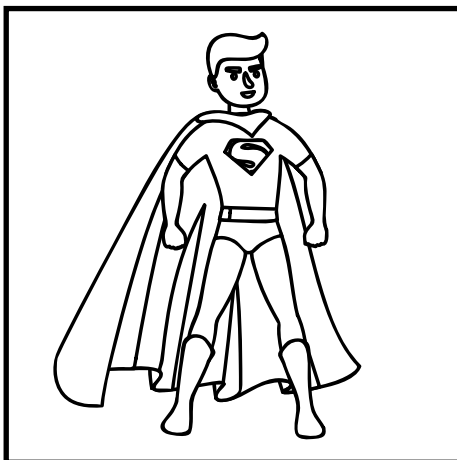
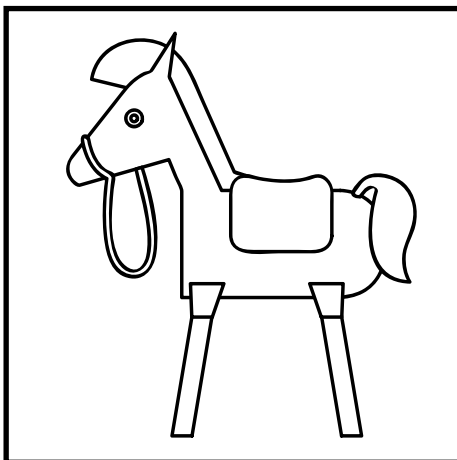
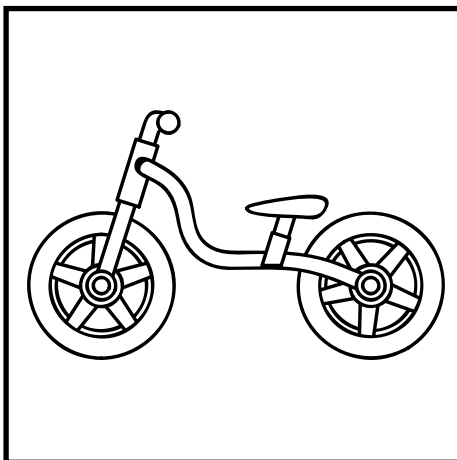
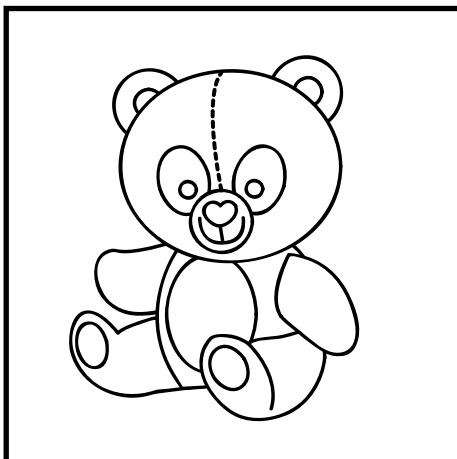
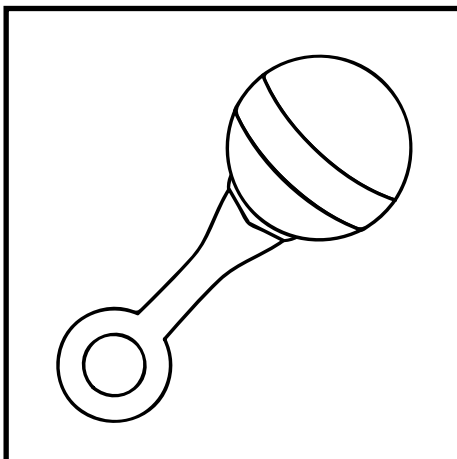
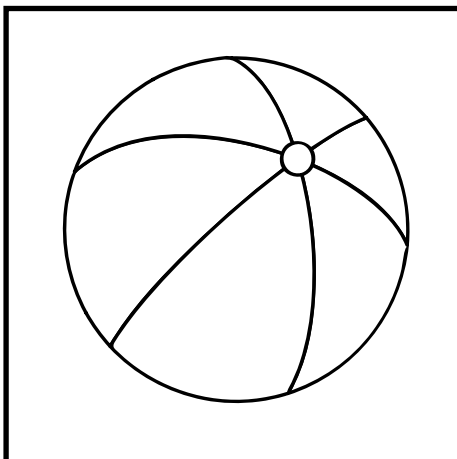
Wybierz trzy zabawki z półki, pokoloruj je i napisz, gdzie leżą wybrane przez siebie zabawki. Użyj przyimków nad, pod, obok, przy, pomiędzy, po prawej od, po lewej od.

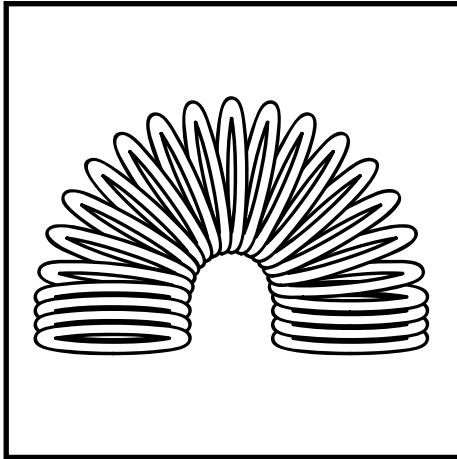
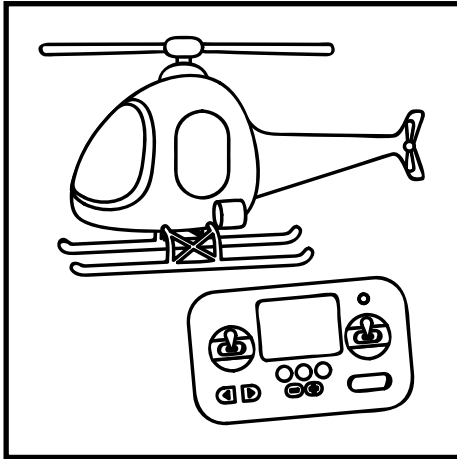
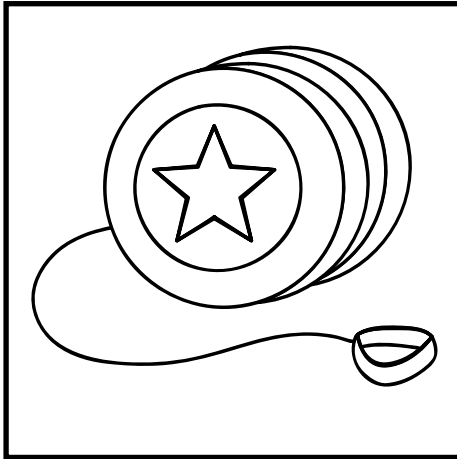
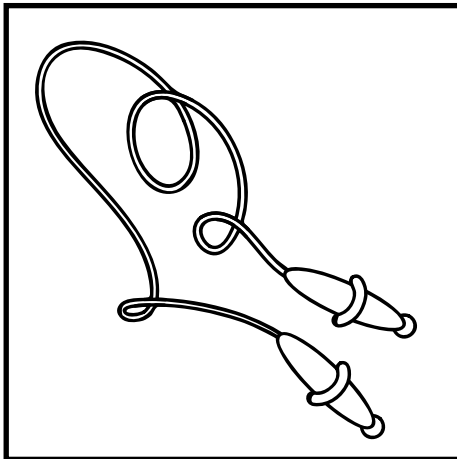
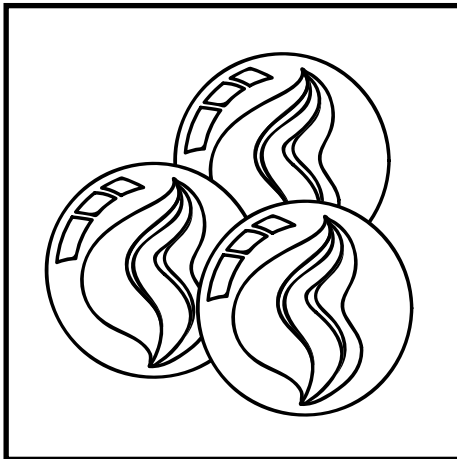
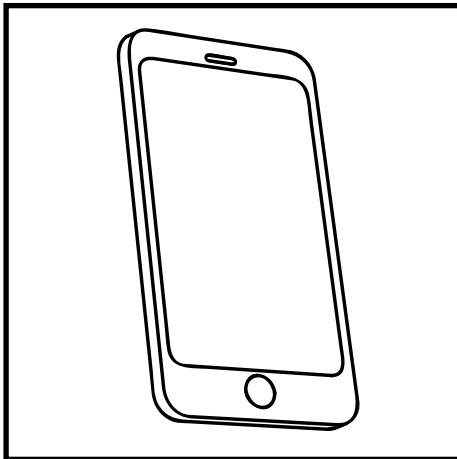
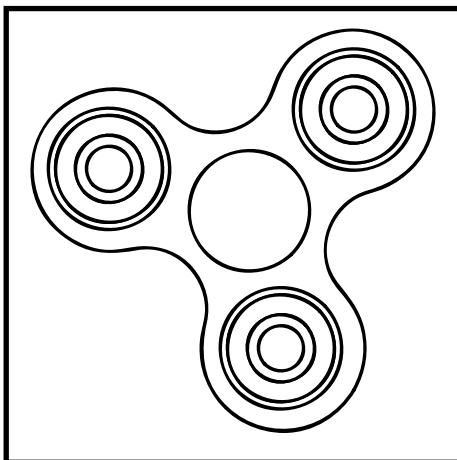
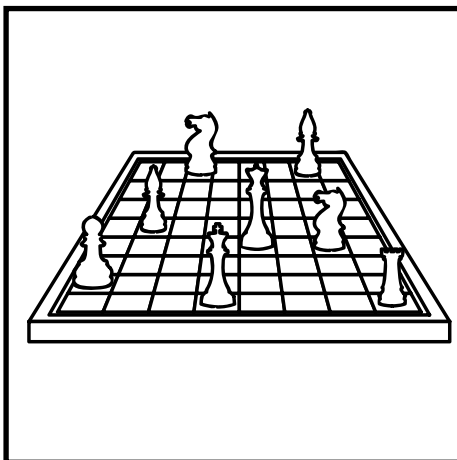
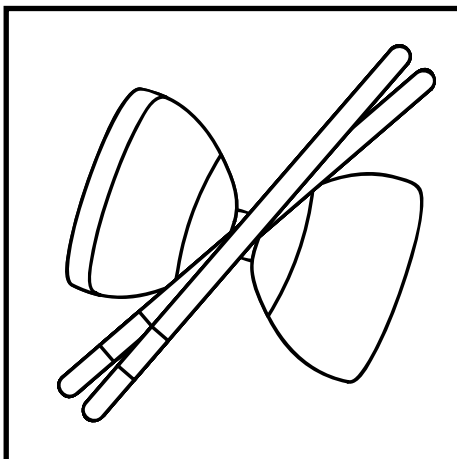
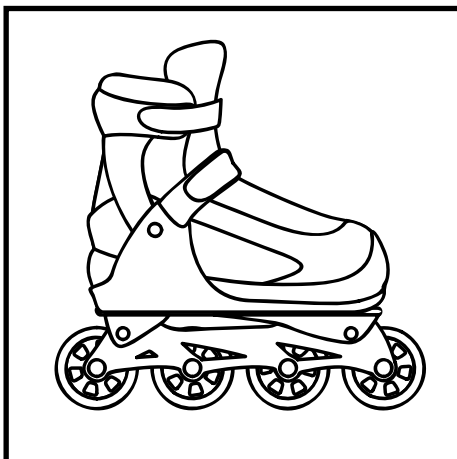
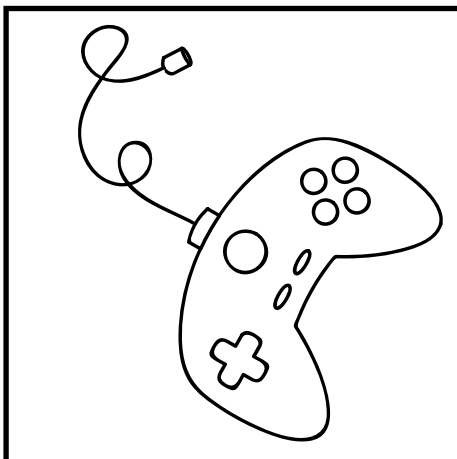

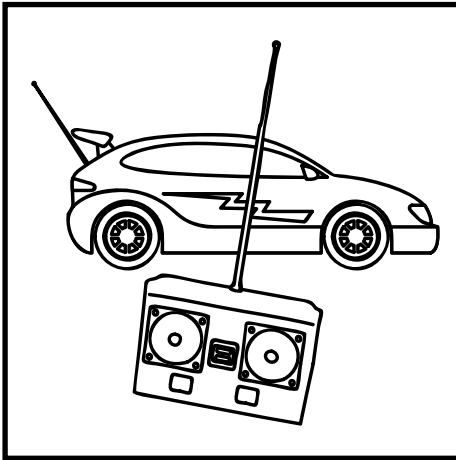
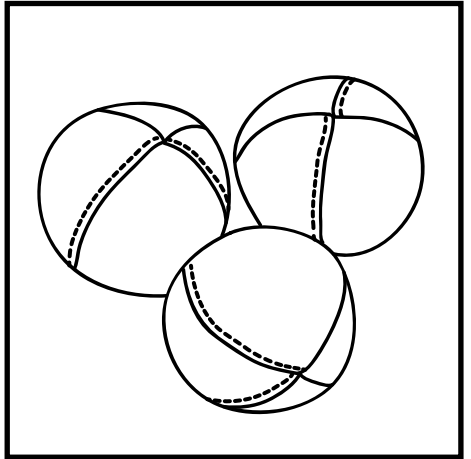
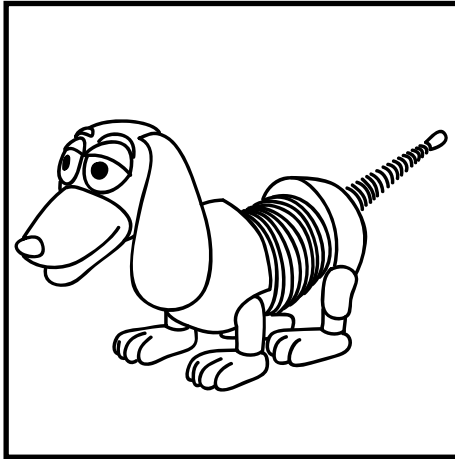
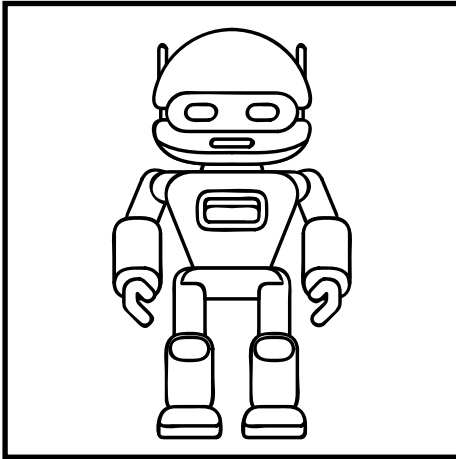
1 .....

2 .....

3 .....

Szachownica

Materiały:

9 (w trudniejszej wersji 12 lub 16) różnych drobnych zabawek typu figurki, kolorowe klocki albo kafelki z ilustracjami zabawek. Plansza do zabawy składająca się z 9 (12 lub 16) pól. Plansza może być narysowana na kartce, ułożona ze sznurka, patyczków, narysowana kredą na asfalcie itd.

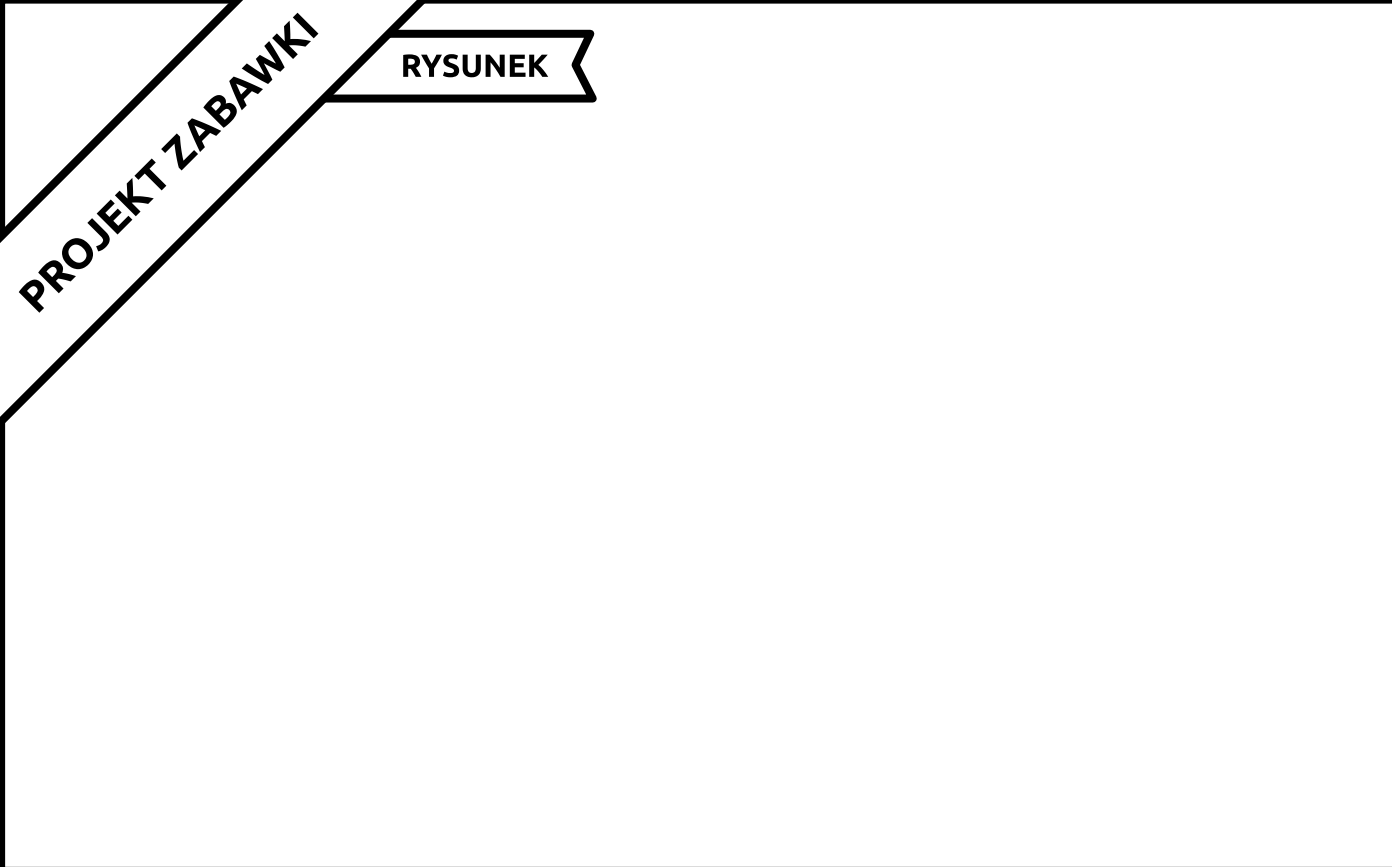
Na podłodze układamy ze sznurka kratkę złożoną z 9 kwadratów (można ją również narysować kredą na asfalcie, ołówkiem na kartce lub patykiem na ziemi). Do każdego kwadratu wkładamy jedną zabawkę lub ilustrację zabawki i prosimy dzieci, żeby dokładnie przyjrzały się rzeczom i zapamiętały ich ułożenie. Po kilku sekundach prosimy uczniów, żeby zamknęli oczy lub odwrócili się tyłem do kratki. W tym czasie zmieniamy ułożenie dwóch rzeczy. Zadaniem dzieci jest odgadnąć, które rzeczy zmieniły swoje miejsca. Zadanie można utrudniać, zmieniając położenie więcej niż dwóch rzeczy. Zabawa uczy spostrzegawczości i trenuje pamięć. Można się w nią bawić w grupie lub w parach.

Zaprojektuj i zareklamuj swoją zabawkę

PROJEKT ZABAWKI

RYSUNEK

NAZWA

POTRZEBNE MATERIAŁY

HASŁO REKLAMOWE

IMIĘ I NAZWISKO PROJEKTANTA

UWAGA!

👉 Zgubiono zabawkę 👈

W dniu ..... o godz. ....

(miejsce) .....

zgubiono .....

Opis: .....

.....

Uczciwego znalazcę proszę o zwrot.

Kontakt .....

Podpis .....

Mój pluszowy miś

Pluszowy miś od ponad stu lat jest jedną z ulubionych maskotek dzieci. Również wielu dorosłych szuka pocieszenia w pluszaku albo przynajmniej z sentymentem wspomina swojego starego misia. Wychozimy z założenia, że misia nie powinno się odmawiać nikomu. Cóż jednak zrobić, kiedy chce się być odpowiedzialnym i empatycznym konsumentem, a w dodatku chce się mieć misia jedyne w swoim rodzaju?

Jeśli chcesz, żeby Twój miś (albo miś Twojego dziecka, przyjaciółki lub chłopaka) był wyjątkowy, nie ciesz Cię masowy produkt z Chin i nie chcesz, żeby miś powstawał w urągających wszelkim standardom bez-

pieczeństwa i warunków pracy fabrykach, wykorzystujących pracowników i pracownice... to sam(a) uszyj swojego misia. Wbrew pozorom, nie jest to trudne! Poniżej znajdziesz fotoinstruktaż.

Jeśli nie masz ochoty na samodzielne szycie, a w twoim otoczeniu nie ma miłośnika robótek ręcznych, poszukaj wyjątkowych miśków uszytych przez utalentowanych rękodzielników na targach i jarmarkach (w okresie przedświątecznych na pewno będzie ich sporo) lub w internecie na stronach oferujących produkty handmade (takich jak Pakamera.pl czy Decobazaar.com).

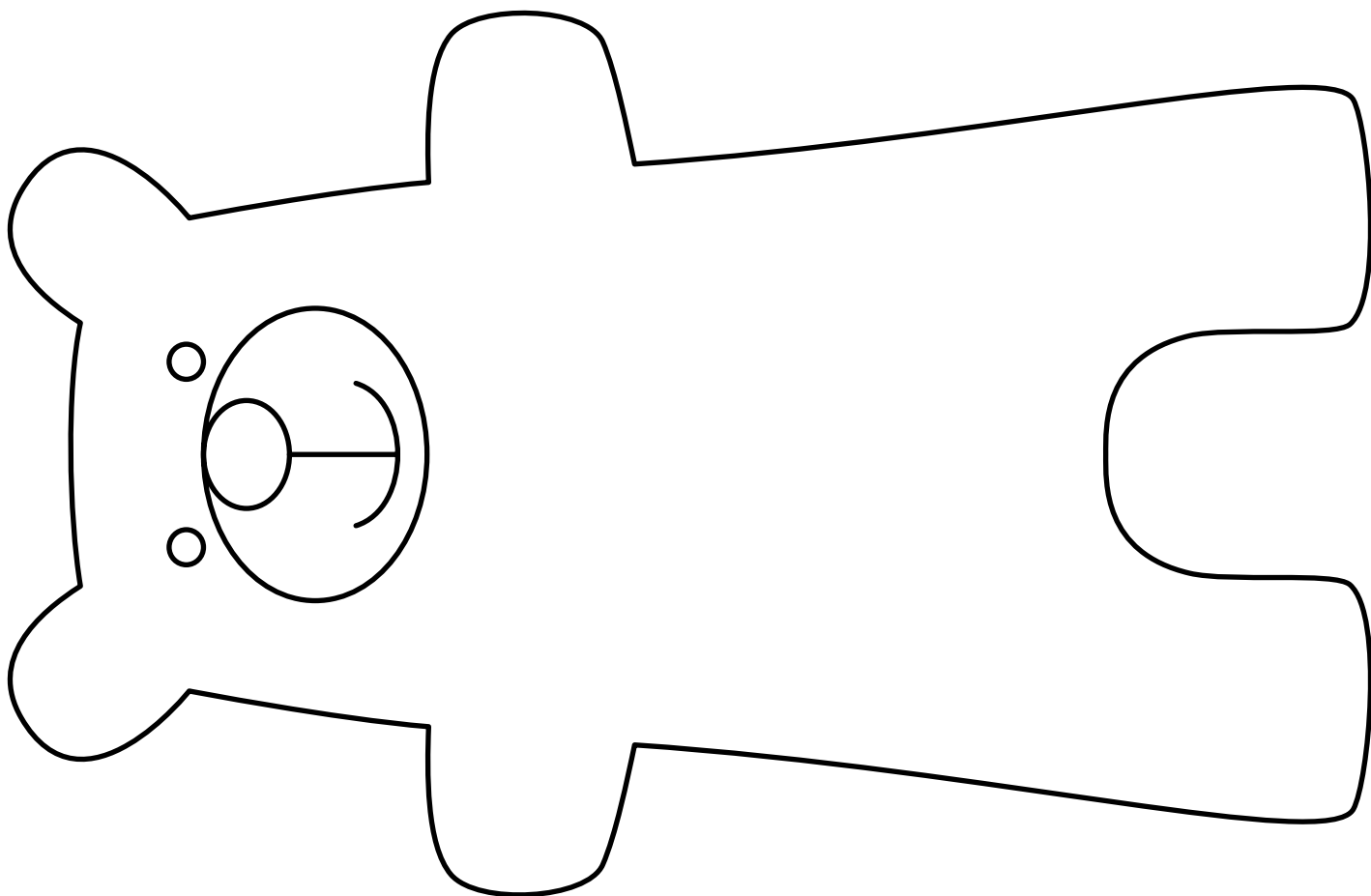
*Hania, Henio i Robert to rodowici łodzianie ze Starego Polesia.
Dzięką pokój z żółciem Emilem, lwem Leonem, zajęcem i szopem praczem oraz pewnym chłopcem.*

Jak uszyć misia?

Skrócona instrukcja szycia oraz szablon misia.

Do uszycia misia będą potrzebne:

- materiał (polar, gruba dzianina, np. ze starych dresów, aksamit itd.),
- mały kawałek filcu (ewentualnie innej tkaniny) na buzię misia,
- kolejny kawałek filcu na nosek i oczy (możesz go zastąpić guzikami i koralikami lub po prostu wyhaftować nos i oczy),
- nici (może być również mulina lub kordonek do haftowania) i igła (opcjonalnie również maszyna do szycia, ale niekoniecznie),
- wypychadło, którym wypchasz misia (np. wypełnienie z poduszki, skrawki tkanin, ościelina, zwykłej waty nie polecamy, bo misia nie będzie można uprać w razie potrzeby),
- nożyczki i miękki ołówek lub mazak,
- szablon misia.

		
<p>Zgromadź materiały (w tym przypadku miś powstał z rękawa od bluzy polarowej i kawałków filcu).</p> <p>Wydrukuj szablon i wytnij go. Odrysuj szablon misia na podwójnie złożonym kawałku materiału. Rysuj na lewej stronie materiału. Wytnij przód i tył misia zachowując ok. 6-8 milimetry margines na szycie. Z filcu wytnij owal na buzię misia oraz oczy i nosek, (chyba że je wyhaftujesz lub naszyjesz z guzika i koralików – wówczas nie wycinaj).</p>	<p>Odrysuj misia, wytnij buzię, naszykuj nos i oczy.</p> <p>Na buzi kontrastowym kolorem nici (najlepsza byłaby mulina) wyhaftuj coś w rodzaju kotwiczki, czyli uśmiech misia. Następnie naszyj nosek.</p>	<p>Wyhaftuj buzię i naszyj nosek.</p>
		
<p>Naszyj buzię oraz oczy na przód misia.</p> <p>Złóż przód i tył misia ze sobą tak, by miś był jakby na lewą stronę. Zszyj misia pozostawiając ok. 3 cm otwór na boku nogi.</p>	<p>Zszyj misia.</p> <p>Przewlec misia na prawą stronę i wypchaj go wypychadłem. Na koniec zaszyj nogę.</p>	<p>Przewlec misia na prawą stronę i wypchaj go.</p> <p>Powitaj misia na tym świecie i nadaj mu imię!</p>

I pamiętajcie:

niedźwiedź to nie miś. Niedźwiedź to największy drapieżnik lądowy. Waga niedźwiedzi żyjących w Karpatach przekracza nawet 350 kg. Niedźwiedzie spotkane na górskim szlaku naprawdę mogą być niebezpieczne. Sprawdź jak zachować się, gdy spotkasz niedźwiedzia. Obejrzyj poradnik „[Nie mów do mnie misiu](#)” przygotowany przez WWF Polska i zajrzyj na stronę Tatrzańskiego Parku Narodowego, aby przeczytać dlaczego [niedźwiedź to nie miś](#).

Enchoque, inaczej kulotapka

Zaproponuj dzieciom wykonanie enchoque (czyt. encziokie). To bardzo popularna zabawka, a zarazem gra zręcznościowa w Boliwii. Oryginalne enchoque składa się z drewnianego kijka i drewnianej kuli połączonych sznurkiem. W kuli wydrążony jest otwór. Gracz trzyma kijek i stara się, podzrucając kulkę w powietrze, nadziać ją na patyk. Łatwiejsza, często dziś spotykana wersja zabawki składa się z połączonych: kulki i kielicha, do którego kulka powinna wskoczyć.

Enchoque możemy zrobić domowym sposobem z papierowego lub plastikowego kubeczka (np. po jogurcie), kawałka cienkiego sznurka (np. szpagatu, dratwy, kordonka) i folii aluminiowej (ewentualnie z orzechem włoskim). Odetnij ok. 50-60 cm sznurka, końcówkę połóż na kawałku folii aluminiowej, a następnie zgnieć folię tak, by powstała kulka, a sznurek trzymał się w środku. Zrób grubą igłą lub szpikulcem otwór w dnie kubeczka, przewlec nitkę i zawiąż pęczek. Enchoque gotowe! Można zacząć trenować!

Magnetyczny tangram

Potrzebne materiały:

tektura, ostre nożyczki lub nożyk do papieru, linijka i podkładka do cięcia, wydrukowany na grubym papierze (gramatura co najmniej 180) szablon tangramu, klej typu wikol, magnesy (mogą być reklamowe magnesy na lodówkę, lub folia/taśma magnetyczna dostępna w sklepach budowlanych). Jeśli tangram ma być zabawką podróżną do samochodu albo zabieraną do kolejki u lekarza, potrzebne będzie również blaszane płaskie pudełko o największym boku co najmniej półtora razy większym niż przygotowany tangram (opcjonalnie zwykłe tekturowe lub plastikowe pudełko z wklejoną metalową podkładką).

Tangram to licząca już 3000 lat chińska łamigłówka, składająca się z siedmiu figur geometrycznych, które powstają po odpowiednim rozcięciu kwadratu. W skład tangramu wchodzi kwadrat, równoległobok i pięć trójkątów prostokątnych w trzech wielkościach. Z tych siedmiu elementów można ułożyć tysiące różnych obrazków przedstawiających ludzi, zwierzęta, przedmioty. Jeśli chcemy trzymać się starożytnych reguł, należy wykorzystać wszystkie siedem elementów i nie mogą one na siebie nachodzić. A przy okazji możemy pouczyć się geometrii.

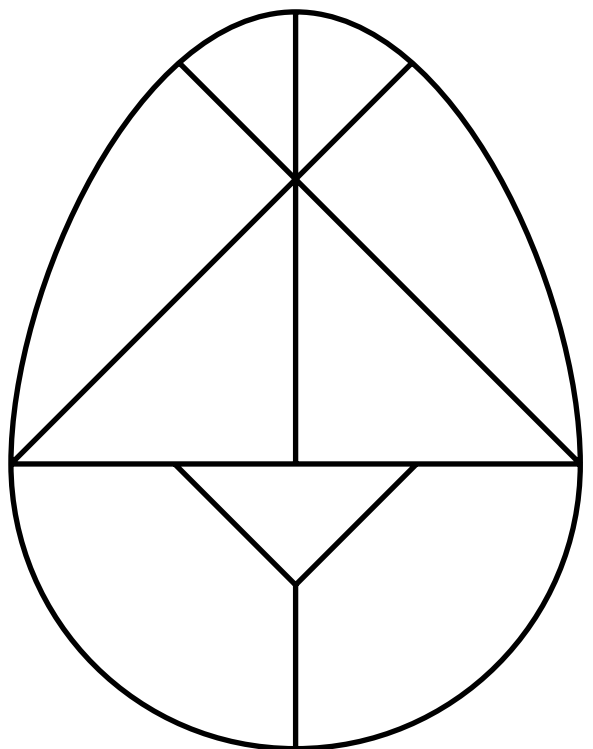
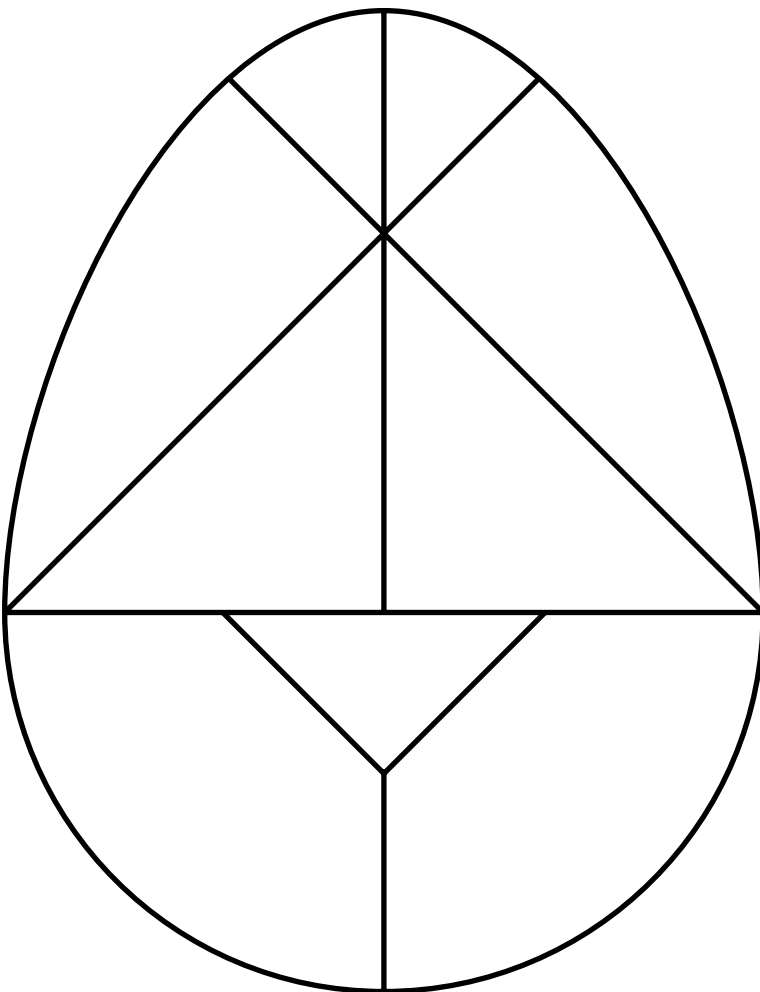
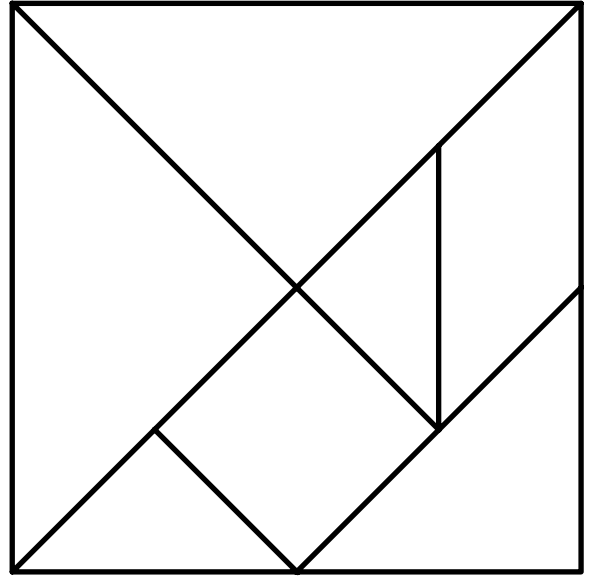
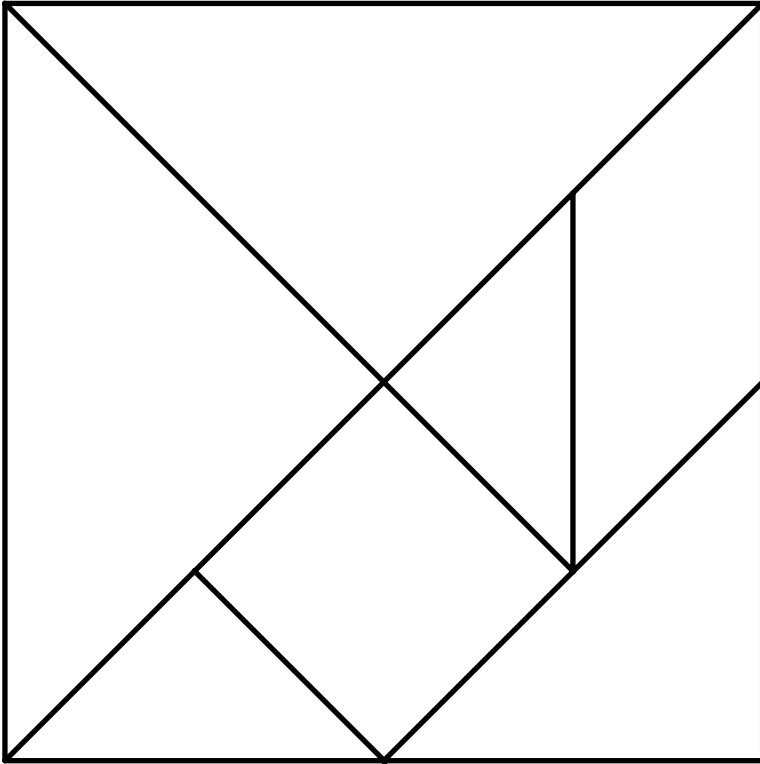
Oprócz klasycznego chińskiego tangramu mamy też jajko Kolumba – układankę składającą się z dziewięciu elementów, które odpowiednio ułożone tworzą kształt jaja. Wybierz, która układanka bardziej ci się podoba, albo zrób obie.

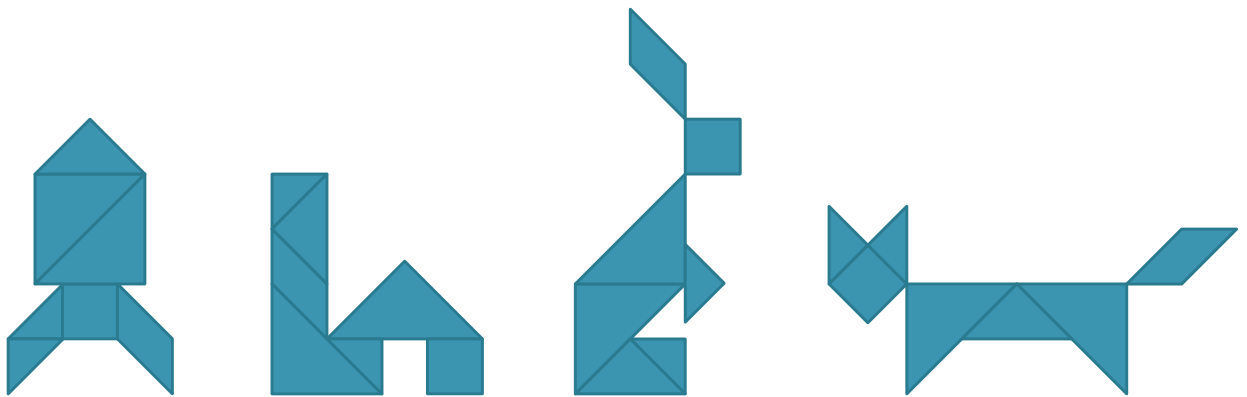
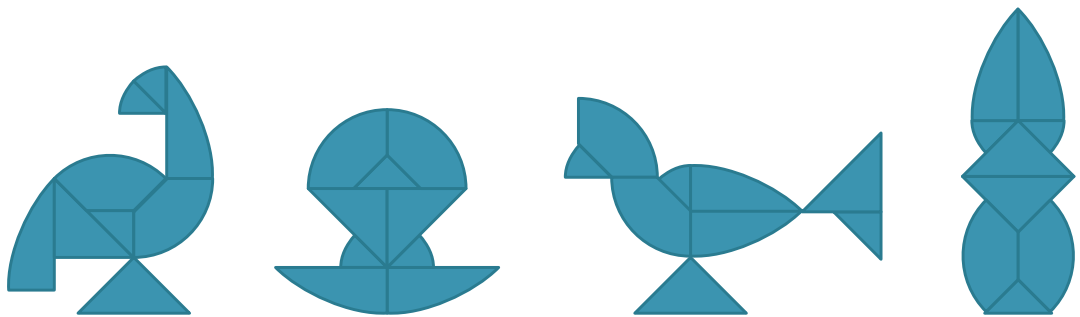
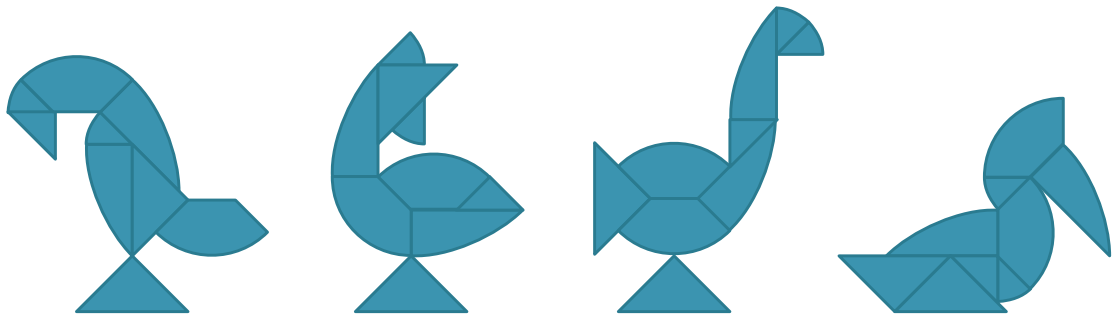
Wydrukuj na grubym papierze wzór tangramu lub jajka Kolumba. Wytnij układankę z kilkumilimetryowym marginesem. Posmaruj bardzo dokładnie całą powierzchnię klejem i przyklej na tekturę. Im grubsza tektura, tym trwalsza i wygodniejsza w użyciu będzie zabawka. Możesz nakleić tangram na 2 lub 3 warstwy tektury, ale wówczas trudno będzie pociąć go na elementy za pomocą nożyczek. Wtedy lepiej skorzystać z nożyka do papieru. Możesz też nakleić tangram na tekturę falistą z niepotrzebnego pudła. Wytnij elementy bardzo precyzyjnie. Przygotuj mniejsze od elementów tangramu kawałki folii magnetycznej i przyklej je od spodu wszystkich części. Teraz możesz już używać tangramu na lodówce lub innej metalowej powierzchni.

Jeśli chcesz swój tangram zabierać w podróż, do samochodu, pociągu, albo do poczekalni lekarskiej potrzebne ci będzie płaskie metalowe pudełko (lub zwykłe tekturowe pudełko z wklejonym metalowym dnem). Dzięki niemu elementy tangramu nie będą uciekać i rozsypywać się.

Jeśli chcesz zrobić obie układanki, najlepiej wydrukuj je na innym kolorze papieru lub pokoloruj tak, by elementy poszczególnych układanek nie myliły się.

Kiedy zabawa przestaje być zabawna

Scenariusz pochodzi z publikacji pt. „Postaw na rozwój. Zrównoważony!”, red. Gosia Świderek, Łódź 2013.

Cel ogólny:

zapoznanie uczennic i uczniów z „drugim dnem” przemysłu zabawkarskiego, uświadomienie nadużyć popełnianych przy produkcji zabawek w krajach rozwijających się (na przykładzie Chin) oraz wpływu przemysłu na stan środowiska i zdrowie ludzi.

Cele szczegółowe:

Uczennica/uczeń:

- zna podstawowe fakty odnoszące się do zagadnienia przemysłu zabawkarskiego,
- potrafi rozpoznać dobrą jakościowo i bezpieczną zabawkę,
- potrafi wyjaśnić, jak wyglądają warunki pracy pracowników fabryk zabawkarskich na przykładzie Chin,
- uświadamia sobie, jakie prawa dziecka są łamane wobec dzieci będących pracownikami fabryk zabawkarskich,
- rozumie, jak nasze decyzje zakupowe odnośnie zabawek wpływają na sytuację pracowników fabryk zabawkarskich,
- rozumie, w jaki sposób przemysł zabawkarski wpływa na stan środowiska naturalnego i stan zdrowia ludzi,
- uświadamia sobie, jaki jest prawdziwy cel produkcji zabawek z wizerunkami filmowych bohaterów,
- potrafi wskazać pomysły na stworzenie własnoręcznie robionej zabawki,
- kształtuje pozytywne nawyki związane z zakupem zabawek.

Czas:

90 minut

Miejsce:

sala lekcyjna z rzutnikiem multimedialnym i dostępem do Internetu

Materiały:

3 duże arkusze papieru (A1), flamastry, ołówki, nożyczki, wydrukowany w jednym egzemplarzu załącznik nr 1, taśma papierowa, kartki formatu A4 z napisem „Prawda” i „Fałsz”, załącznik nr 2 dla każdej grupy, zestaw zabawek, tekst z załącznika nr 3, klej, tekst z załącznika nr 4, szablon z załącznika nr 5 dla każdego ucznia, nożyczki

Zajęcia rozpocznij zabawą w skojarzenia. Zapytaj uczniów, jakie rzeczy przychodzą im na myśl, gdy słyszą słowo zabawka. Rozłóż arkusz papieru i poproś o zapisywanie wszystkich skojarzeń. Jakie zabawki posiadają uczniowie albo ich rodzzeństwo? Jak często je kupują/dostają? Czy są to tanie czy drogie rzeczy? Czy przedmioty, które kupują, służą im przez dłuższy czas, czy też szybko ulegają zniszczeniu z powodu wad konstrukcyjnych lub braku dbałości? Czy na zabawki panują przemijające mody? Jakie zabawki obecnie są modne? Wyjaśnij, że tematem dzisiejszych zajęć będzie przemysł zabawkarski i cena, jaką naprawdę płacimy za kupowane w sklepach zabawki.

Zanim przejdziesz do właściwej części zajęć, przeprowadź ćwiczenie „prawda/fatsz”, które będzie doskonałym wprowadzeniem do omawianej tematyki. Podziel salę na połowę za pomocą taśmy papierowej lub sznurka. Na jednej części połóż kartkę z napisem PRAWDA, na drugiej z napisem FAŁSZ. Na początek poproś uczniów, aby stanęli w dowolnej części. Odczytuj kolejno twierdzenia zawarte w załączniku nr 1 (wszystkie lub wybrane). Po odczytaniu każdego z nich poproś uczniów o stwierdzenie, czy odczytywane zdanie jest prawdą, czy fałszem i ulokowanie się w związku z tym po odpowiedniej stronie taśmy/sznurka. Przed odczytaniem właściwej odpowiedzi poproś 2-3 osoby o krótkie uzasadnienie swojego stanowiska.

Wyjaśnij, że zabawki, które nam kojarzą się z dobrą zabawą, nie dla wszystkich są symbolem radości czy wolnego czasu. Mimo że projekty zabawek powstają w amerykańskich i europejskich firmach, to sama produkcja przeniosła się do krajów Globalnego Południa, głównie krajów azjatyckich. Niestety, nie sprzyja to rozwojowi lokalnego społeczeństwa. Większość zabawek sprzedawanych w Europie jest produkowanych w Chinach w około 10 tys. fabryk. Ich właściciele obniżają koszty produkcji poprzez proponowanie głodowej pensji pracownikom czy zaniedbania dotyczące warunków pracy. Dzieje się tak, ponieważ zarówno wielkie koncerny zlecające produkcję zabawek, jak i dostawcy wywierają na fabryki silny nacisk w celu obniżenia kosztów produkcji. Dodatkowo zamówienia wykonane są w bardzo krótkim terminie. To sprzyja wielu nadużyciom stosowanym wobec chińskich pracowników. Mamy do czynienia z łamaniem praw człowieka i praw pracowniczych, takich jak pensje, które nie zapewniają godnego życia, bardzo długi czas pracy, przymusowe nadgodziny, wykorzystywanie kobiet i dzieci do pracy czy brak bezpiecznych warunków w trakcie produkcji. Warto wiedzieć, że niski koszt i zazwyczaj wiążąca się z nim niższa jakość zabawek, może wiązać się z nieprzestrzeganiem przez producenta wielu norm.

Kolejne ćwiczenie pozwoli uświadomić uczniom, na ile dobre jakościowo i bezpieczne są używane przez nich lub ich rodzeństwo zabawki. Przygotuj wcześniej zestaw kilku produktów, najlepiej takich, na których znajdują się jeszcze informacje na temat ich pochodzenia czy składu (w miarę możliwości również pudełek). Zadbaj o to, aby znalazły się wśród nich różne typy przedmiotów, zarówno maskotki, lalki, klocki, jak i zabawki elektroniczne czy gry planszowe i komputerowe (drewniane i plastikowe). Podziel uczniów na 5-6-osobowe grupy i przydziel każdej z nich jedną zabawkę. Poinformuj, że to zadanie polega na „prześwietleniu” zabawek pod względem miejsca produkcji, jakości ich wykonania, bezpieczeństwa użytkowania czy trwałości. Poproś uczniów, aby dokładnie przyjrzyli się zabawce i spróbowali ocenić (gdzie została wyprodukowana zabawka, czy jest bezpieczna, czy ma elementy, które mogą być niebezpieczne, czy została wykonana trwale i posłuży jeszcze długo, czy proces produkcji mógł wiązać się z zanieczyszczeniem środowiska?). Przeznacz na to zadanie maksymalnie 10-15 minut. Poproś uczniów o prezentację wyników swojej pracy i wskazanie, które zabawki według nich można nazwać „dobrymi”, a które „złymi”.

Wyjaśnij, że niski koszt zabawek bardzo często wiąże się z niską jakością. Do produkcji niektórych zabawek stosowane jest PCV, bardzo toksyczna substancja. Może być niebezpieczna, gdyż związki chemiczne w niej zawarte uwalniają się w kontakcie ze śliną, a dzieci bardzo często biorą zabawki do ust. Do utrwalenia zabawek stosowane są także inne toksyczne i rakotwórcze chemikalia, np. środki bromowe, które zmniejszają palność produktu. Zabawki często są pokryte toksyczną farbą, której zapach jest wyczuwalny już w pierwszym kontakcie. Farba zawiera bardzo duże stężenie ołowiu, co jest bardzo niebezpieczne dla człowieka, a zwłaszcza dla małych dzieci. Zaniedbywana jest staranność w wykonywaniu zabawek, zawierających małe elementy czy naklejki, mogące łatwo ulec oderwaniu i połknięciu przez dziecko. Więcej przydatnych informacji można znaleźć tutaj:

[http://dziecisawazne.pl/nie-takie-proste-czyli-jak-wybrac-bezpieczna-zabawke-dla-dziecka/;](http://dziecisawazne.pl/nie-takie-proste-czyli-jak-wybrac-bezpieczna-zabawke-dla-dziecka/)

Poinformuj, że kolejne ćwiczenie pozwoli nam lepiej zobrazować sytuację pracowników fabryk zabawkarskich. Posłużymy się przykładem Chin. Ćwiczenie pozwoli uświadomić sobie, że praca przy zabawkach wcale nie jest zabawą, a cena, którą płacimy za produkty jest wyższa, niż nam się wydaje. Podziel uczniów na 7 grup i każdej z nich przydziel tekst z wypowiedzią jednego z pracowników (załącznik nr 2). Na dużym arkuszu papieru narysuj tabelę (wzór w załączniku nr 3) i rozłóż ją na środku sali. Poproś o zapoznanie się z wypowiedziami i faktami umieszczonymi w tabeli. Następnie uzupełnijcie wspólnie tabelę przez odczytanie i przyklejenie tekstów w odpowiednim miejscu. Poinformuj, że liczba faktów zawartych w tabeli jest większa niż liczba wypowiedzi pracowników. Podsumuj krótko temat warunków pracy i nadużyć stosowanych wobec pracowników.

Więcej informacji:

https://www.ekonsument.pl/materialy/publ_101_raport_sytuacja_przemyslu_zabawkarskiego.pdf (ss. 24–26).

Swoją wypowiedź możesz uzupełnić, pokazując uczniom zdjęcia z chińskich fabryk zabawek, które znajdziesz tutaj: <http://codziennikfeministyczny.pl/niepokojace-sceny-chińskich-fabryk-zabawek/>. Następnie przeczytaj fragment tekstu z publikacji PZS, obrazujący sytuację dzieci szyjących piłki sportowe w Pakistanie (załącznik nr 4). Zapytaj, jakie prawa dziecka są w tym przypadku łamane. Czy dzieci mogą jednocześnie uczęszczać do szkoły i pracować? Czy w Polsce taka sytuacja byłaby możliwa?

Zapytaj uczniów, czy zrobili kiedyś własnoręcznie zabawkę (np. procę lub łuk z patyków, skarbonkę z plastikowej butelki, samochód z kartonowego pudełka, pacynkę z niepotrzebnych skrawków materiału itp.)? Czy własnoręcznie zrobiona zabawka w większym stopniu rozwija naszą twórczość i zdolności manualne niż na przykład figurka Spidermana? Zaproponuj dzieciom samodzielne wykonanie zabawki.

Zaproponuj dzieciom samodzielne wykonanie zabawki np. gry „kółko i krzyżyk” zrobioną z patyczków i pomalowanych kamyków lub stworzenie boliwijskiej zabawki enchoke, do której instrukcję znajdziesz na stronie projektu „Edukacja globalna dla najmłodszych” ODE Źródła: http://eduglob.zrodla.org/boliwia/gry_i_zabawy/.

Zapytaj uczniów, czy oglądali w ostatnim czasie w kinie lub w telewizji jakiś film lub bajkę. Czy mają w swojej kolekcji zabawki z wizerunkiem Hanny Montany, Harry’ego Pottera, Myszki Miki lub innego bajkowego bohatera? Co zachęciło ich do kupienia takiej zabawki: reklama, chęć posiadania przedmiotu z wizerunkiem ulubionego bohatera czy moda wśród rówieśników? Czy są to zabawki, z których korzystają do dziś? Wyjaśnij, że większość zabawek zaopatrzonych w logo znanych postaci z filmów czy kreskówek jest produkowana w krajach Globalnego Południa. Premierze nowego filmu niemal zawsze towarzyszy wypuszczenie na rynek przedmiotów z jego logo (maskotki, figurki, gry, czasopisma). Wszechobecne reklamy mają na celu zwiększenie sprzedaży i tym samym zysku. Plecaki, piłki, czasopisma, zeszyty czy bransoletki mają na celu wykorzystać naszą sympatię do filmowych bohaterów i zarobić na niej ogromne pieniądze, zamiast uczyć i rozwijać przez zabawę. Około 1/3 ceny zabawki to tzw. opłata licencyjna, czyli pozwolenie na nadrukowanie konkretnego logo/wizerunku na produktach. Jak długo zwykle trwa zainteresowanie takimi zabawkami: kilka dni, tygodni, do następnego filmu?

Na zakończenie zajęć poproś uczniów, aby zastanowili się, co możemy zrobić, aby wspomóc walkę z nadużyciami w przemyśle zabawkarskim. Zapiszcie wasze pomysły na dużym arkuszu papieru i zatytułujcie go: „Kodeks odpowiedzialnego kupowania zabawek”. Ważne, aby wśród propozycji znalazły się takie jak: kupowanie zabawek wyprodukowanych w Polsce, wykonanych z naturalnych i bezpiecznych materiałów, kupowanie zabawek trwałych, które posłużą nam długi czas, kupowanie zabawek, które mogą nas czegoś nauczyć, wymienianie się zabawkami ze znajomymi, przekazywanie młodszym dzieciom zabawek, z których się już wyrosło lub które się znudziły (można je przekazać

do świetlicy lub pobliskiego przedszkola), robienie własnych zabawek, kupowanie zabawek z ekoznakami takimi jak FairTrade, informowanie innych o faktycznej sytuacji w przemyśle zabawkarskim i zachęcanie do odpowiedzialnego kupowania zabawek. Powieście plakat w widocznym miejscu w sali.

Praca domowa

Poproś uczniów, aby w parach lub indywidualnie napisali krótki list do producentów zabawek lub właścicieli fabryk, którzy są bezpośrednio odpowiedzialni za stan przemysłu zabawkarskiego, z prośbą o przemyślenie swojego postępowania i zadbanie o życie i zdrowie pracowników. Być może dzieci będą miały do nich jakieś pytania lub propozycje zmiany obecnej sytuacji?

Prawda czy fałsz

(tekst dla nauczyciela)

- 40% zabawek sprzedawanych na całym świecie jest produkowanych w Chinach. (Fałsz – 80%).
- 95% wszystkich zabawek importowanych do UE jest produkowanych w różnych krajach Azji. (Fałsz – niemal wyłącznie w Chinach).
- W Chinach przy produkcji zabawek pracują 4 miliony osób, podczas gdy w UE jest ich zaledwie 50 tysięcy. (Prawda).
- Wynagrodzenie chińskiego pracownika fabryki zabawek za godzinę pracy wynosi ok. 3 zł, podczas gdy pracownik fabryki w Polsce zarabia co najmniej 6 zł. (Fałsz – pracownik fabryki w Chinach zarabia 0,80 zł za godzinę).
- Produkcja zabawek jest głównie kobiecym zajęciem. 80% wszystkich pracowników wytwarzających zabawki to kobiety między 15 a 30 rokiem życia. (Prawda).
- Chiński pracownik otrzymuje ok. 0,50 zł z każdej wyprodukowanej przez siebie lalki, która w sklepie kosztuje nawet 80 zł. (Prawda).
- Ponad 150 fabryk na całym świecie produkuje zabawki z logo Disneya. (Fałsz – 15 tysięcy).
- Ponad 100 tysięcy osób rocznie umiera na skutek obrażeń związanych z wykonywaną pracą, odniesionych z powodu braku środków bezpieczeństwa w miejscu pracy. (Prawda).
- Co 15 minut na całym świecie kupowane są 3 lalki Barbie. (Fałsz – co sekundę).
- W 1995 roku dyrektor generalny firmy Mattel zarobił więcej na akcjach i pensji niż wszyscy ludzie pracujący w Chinach dla firmy Mattel. (Prawda).

Opracowano na podstawie: Justyna Szambelan, Maria Huma, Gosia Krzystkiewicz, *Poradnik dla konsumentów*, wyd. PZS, Kraków 2009.

Poniższe cytaty pochodzą kolejno z:

- Raport *Disney Holiday Toys*, National Labour Committee, <http://www.globallabourrights.org/reports?id=0254> (cytat 1)
- Raport *Nightmare on Sesame Street*, National Labour Committee, http://www.globallabourrights.org/le-gacy_assets/document/china/KNEX_2008/SESAME_WEB_071508.pdf, (cytat 2 i 3)
- Raport *Tianyu Toys Brings you Winnie the Pooh*, SACOM 2007, <http://sacom.hk/wp-content/uploads/2008/07/tianyu-toys-disney-oct2007-sacom.pdf>, (cytat 4 i 5)
- Film *Those with Justice*, na www.youtube.com/watch?v=3lcxmUzCYC8, (cytat 5 i 6)

Tłumaczenie za *Kupuj odpowiedzialnie zabawki. Przewodnik dla konsumentów*, Polska Zielona Sieć, Kraków 2009.

1. PRACOWNICA FABRYKI ZABAWEK Y ONGSHENG W MIEŚCIE DONGGUAN:

„Pracujemy codziennie do godziny 21.00. W tym miesiącu nie mieliśmy ani jednego dnia wolnego. Wszystkie nadgodziny są obowiązkowe, a nie dobrowolne. Czasami jest to bardzo męczące i nie mam ochoty pracować w nocy. Ale jeśli nie przyjdę, brygadzysta zarzuci mi opuszczenie pracy”. Opuszczenie pracy jest karane utratą trzydniowego wynagrodzenia.

2. PRACOWNIK FABRYKI ZABAWEK KAI DA W MIEŚCIE SHENZEN:

„Jedzenie jest niedobre. W potrawach w ogóle nie ma tłuszczu. Śniadanie składa się jedynie z kleiku ryżowego oraz bułki na parze. Żadna z tych rzeczy nie jest smaczna. Potrawy mięsne rzadko zawierają mięso”.

3. PRACOWNIK FABRYKI ZABAWEK KAI DA W MIEŚCIE SHENZEN

„Jeden z mężczyzn mieszkających ze mną w hotelu robotniczym pracuje w dziale olejnych farb natryskowych. Ma ręce zabrudzone żółtą farbą. Farbę ma też w nosie. Nie da się jej zmyć. (...)”

4. KOBIETA PRACUJĄCA W FABRYCE TIANYU TOYS (PRODUKUJĄCEJ PLUSZOWE ZABAWKI DLA DISNEYA):

„Pracując przy produkcji zabawek na eksport, czuję się jakbym pracowała w warunkach zbliżonych do niewolniczych. Nie mam nawet czasu na sen. Chcę odejść z tej pracy, ale to nie takie proste – kierownictwo wstrzymuje nasze wypłaty przez 45 dni”.

5. PRACOWNICA Z DZIAŁU MONTAŻOWEGO:

„Poza sezonem zarabiałam zaledwie 500–600 jenów (około 220–260 zł), czyli poniżej ustawowego minimum, które wynosi 690 jenów (około 300 zł). Co gorsza, za mieszkanie w pięciopiętrowym hotelu robotniczym i jedzenie trzeba płacić. Miesięcznie z mojej pensji potrącone są aż 130 jeny – czyli jedna czwarta. W efekcie nie mogę zaoszczędzić żadnych pieniędzy”.

6. PRACOWNICA:

„Ponieważ ta praca jest niezwykle wyczerpująca, pracownicy bardzo często mdleją. Ponieważ pracownicy są popędzani, a poza tym jadalnia jest mała i zatłoczona, wielu pracowników nie dostaje jedzenia z powodu długich kolejek. Stanie w kolejce zajmuje więcej czasu niż jedzenie”.

7. PRACOWNIK:

„Kierownictwo kazało nam okłamywać inspektorów. Mieliśmy im mówić, że zarabiamy 800–900 jenów (około 349–393 zł) na miesiąc, ale w rzeczywistości zarabiamy jedynie 300–400 jenów (131–175 zł). Mieliśmy im mówić, że pracujemy 8 godzin dziennie i mamy nie więcej niż 3 nadgodziny dziennie, chociaż pracujemy dużo więcej. I mamy im mówić, że mamy 4 dni wolnego w każdym miesiącu. W rzeczywistości od miesiący nie mieliśmy ani jednego dnia wolnego. (...)”

FAKTY	WYPOWIEDŹ PRACOWNIKA
Bardzo długi czas pracy (nawet 400 godzin miesięcznie), często 7 dni w tygodniu.	
Niedostateczne wyżywienie.	
Nieodpowiednie warunki higieniczne i środki bezpieczeństwa.	
Niedostateczne dbanie o zdrowie i życie pracowników.	
Wstrzymywanie wypłat pensji przez 45 dni (by pracownik nie mógł łatwo zrezygnować z pracy).	
Płace niższe niż ustawowa pensja minimalna.	
Oszukiwanie urzędników z inspekcji pracy odnośnie warunków i przepisów pracy.	
Brak umowy o pracę.	
Nieludzkie warunki mieszkalne.	
Nielegalne i niewspółmierne do przewinienia kary (za takie „wykroczenia” jak spóźnienie, brak identyfikatora, rozmawianie w czasie pracy).	
Zatrudnianie osób nieletnich.	

Piłki sportowe z pakistanu

„Tysiące dzieci traci bezpowrotnie dzieciństwo, szyjąc w warunkach niewolniczych piłki sportowe. Nie mają szans na naukę ani zabawę. Zatrudnianie dzieci do szycia piłek jest bardzo powszechne, zwłaszcza w Pakistanie i Indiach. Raport Międzynarodowej Organizacji Pracy z roku 2000 podaje, że w ten sposób pracuje ponad 15 tysięcy dzieci w Pakistanie i około 10 tysięcy dzieci w Pendżabie w Indiach. Większość z nich nie dostaje wynagrodzenia. Wiele cierpi na zaburzenia wzroku, bóle stawów, pleców i karku. Mają poranione, a nawet zdeformowane palce. Zwykle nie są leczone, mogą więc cierpieć na te dolegliwości całe życie. Dzieci szyjące w czasie wolnym od nauki nie mogą się skoncentrować w szkole na skutek zmęczenia i braku czasu na sen i relaks. Szycie piłek zaczynają już w wieku pięciu lat. Natężenie pracy jest bardzo duże. Sześciolatnie dzieci, które nie chodzą do szkoły, spędzają w pracy 7,5 godziny dziennie, 13-letnie – 9 godzin. Te, które dodatkowo się uczą, są jeszcze bardziej obciążone: 9 godzin w wieku 6 lat i 11 godzin w wieku 13 lat. W nocy szyje piłki 25% dzieci nieuczących się i 14% uczących się. Prawie 50% nieuczących się oraz niemal 33% uczących się ma problemy zdrowotne. Średnia dzienna stawka dla dorosłego mężczyzny, który szyje piłki, wynosi około 20 rupii (poniżej 50 centów), co stanowi mniej niż 1/3 obecnie obowiązującej płacy minimalnej (63 rupie dziennie). Dzieci zarabiają jeszcze mniej”.

źródło: *Kupuj odpowiedzialnie! Twoje pieniądze kształtują świat*, wyd. PZS, Kraków 2008

<http://o-historii.pl/dzieckiem-byc-czyli-krotka-historia-zabawek/>

<http://www.artykul.com.pl/historia-zabawek/>

<https://www.focus.pl/artykul/historia-zabawek-dla-dzieci>

<http://e-fika.com/historia-zabawek-3-czesc-lalki/>

<https://www.gandalf.com.pl/blog/zabawki-czym-bawili-sie-nasi-rodzice-i-dziadkowie/>

<https://www.toyhalloffame.org/>

<https://www.thoughtco.com/history-of-toys-1992536>

<http://www.ideafinder.com/history/category/toys.htm>

<http://content.time.com/time/specials/packages/0,28757,2049243,00.html>

https://www.educationworld.com/a_lesson/03/lp327-01.shtml

<https://www.teacherspayteachers.com/Product/FREE-The-History-of-Toys-worksheets-2585428>

<https://www.everydayfamily.com/blog/the-history-of-toys/>

<https://www.education.com/worksheet/article/intro-to-research-toys/>

<https://www.everyschool.co.uk/history-key-stage-1-toys.html>

https://www.educationworld.com/a_lesson/03/lp327-01.shtml

<https://kidworldcitizen.org/fun-toys-to-teach-little-kids-about-the-world/>

<https://www.twinkl.co.uk/resource/t-t-14847-toys-ks1-lesson-plan-ideas>

<https://multiculturalkidblogs.com/2014/12/08/20-toys-games-from-around-the-world/>

Materiałoznawstwo:

Klocki geomag, Silviogz, CC BY-SA 4.0
Drewniane klocki, Pxhere, domena publiczna
Klocki lego, andraberila, domena publiczna
Klocki Waffle, jarmolouk, domena publiczna
Klocki konstrukcyjne firmy Interstar, _Alicja_, domena publiczna
Drewniane klocki konstrukcyjne, Vunzmstr, CC BY-SA 4.0
Porcelanowe lalki, pasja1000, domena publiczna
Barbie, Pexels, domena publiczna
Materiałowa lalka, Sander van der Wel, CC BY-SA 2.0
Lalka-bobas, A.J., CC BY-SA 3.0
Drewniana lalka, Pxhere, domena publiczna
Lalka funko, mamizaza, domena publiczna
Resorak, Thales Silva, domena publiczna
Samochodzik w piaskownicy, Markus Spiske, domena publiczna
Drewniany samochodzik, jamesmarkosborne, domena publiczna
Samochód zdalnie sterowany, atimedia, domena publiczna
Samochód lego technics, O12, domena publiczna
Samochód duplo, MIH83, domena publiczna

Jak bawiono się kiedyś:

Materiałowa lalka, denise44024, domena publiczna
Barbie, Pixabay, domena publiczna
Drewniane klocki, dashu83
Klocki lego, andraberila, domena publiczna
Metalowy samochodzik, Momo_2210, domena publiczna
Samochód zdalnie sterowany, atimedia, domena publiczna
Drewniane miecze, 1981115, domena publiczna
Plastikowy pistolet, AMPStudios, domena publiczna

Pakiet edukacyjny na Światowy Dzień Pluszowego Misia jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Ośrodka Działań Ekologicznych „Źródła”. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2019. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

polska pomoc
www.polskapomoc.gov.pl

www.zrodla.org

Opracowała: Gosia Świderek
Redakcja językowa: Marta Zdanowska
Ilustracje i skład: Magdalena Krzywkowska

Fotografia na okładce: pxhere.com, domena publiczna

Pakiet edukacyjny powstał w ramach projektu „Źródła skutecznej edukacji globalnej”, realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”, a współfinansowanego w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2019 r.